

ก.๕

ทำวาทะ

แสดง ด้วย ภาพ ไรศ

หม่อมราชวงศ์...

พิมพ์ขึ้น...

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๓๐๐๐ ฉบับ เป็น การ สอน

พระเดชพระคุณ ใน งาน ถวาย เพลิง พระบรมศพ พระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาล ที่ ๕.

รัตนโกสินทร ศก ๑๒๔

พิมพ์ที่โรงพิมพ์...

คำ นำ

ความ ประสงค์ แห่ง การ แต่ง ตำรา นี้ จะ ชี้ ชัก นำ บุคคล
ให้เห็น คุณ ประโยชน์ ใน การ ป้อง กัน แก่ กាฬ ไรค ตาม
วิธี แะ นำ ต่าง ๆ ซึ่ง กล่าว ใน ตำรา นี้ มี อยู่ ช่าง หน้า ให้
เปรียบ ดูจ ตั้ง กระโຈມ ไฟ หมาย ที่ ตอน น้ำ ตื้น หรือ หลัก
ศิลา อัน หมาย แก่ง โสโครก ใต้ น้ำ หรือ ไม่ ป้าย ชี หน ทาง
ตรง แพร่ง ถนน ซึ่ง มี ประโยชน์ แก่ ผู้ เติน เรือ และ บุคคล
เติน ถนน ฉั่น ไต ตำรา นี้ ก็ ชี ความ อันตราย และ ผล
ปลาย มือ แห่ง พยาธิ อัน ร้าย แรง บอก วิธี ปราบ, แก่, กัน,
ก็ ย่อม มี ประโยชน์ มาก เหมือน กัน ฉั่น นั้น จึง สำเร็จ ความ
ประสงค์ แห่ง การ แต่ง ตำรา เล็ก เล่ม นี้ คือ เพื่อ จะ ชี วิธี
ระวัง ชีวิต ของ ตน กระทำให้ ยึด ยาว นาน ไป ได้ โดย
ถือ ว่า ไรค ดู อย่าง นี้ ปราบ, กัน, ได้ ห้าม มิ ให้ แพร่ หลาย
ได้ ครั้น ว่า บุคคล หนึ่ง บุคคล ไต ฐ ใน วิธี ปราบ นิบัติ และ
จง ใจ ปราบ นิบัติ โดย แคร่ง ครัด ก็ ป้อง กัน หมู ญาติ ทั้ง ครัว เรือน
ของ ตน ได้ โดย แน่ แท้ ดูจ ตั้ง นาย เรือ เมื่อ เห็น แสง สว่าง
ของ กระโຈມ ไฟ ใน เวลา กลาง คีน อัน มี พยุ ก็ ย่อม หลีก

เสี่ยงไปให้พ้น เห็น ว่า ความ ฉิบ หาย แห่ง ชีวิต จะ มี แก่
ตน และ ผู้ โดย สार และ วาจา เรือ คง จะ ชิง ความ วินาศ
ใหญ่ ด้วย พง์ เรือ เข้า หา ที่ อันตราย ฉะนั้น ไต บุคคล ผู้
เลิน เล่อ เข้า ไป ใน ที่ มี อันตราย หรือ ปลดปล่อย ให้ เชื้อ แห่ง
พยาธิ อัน นี้ เล่น โดย พุ่ม พล่าม เข้า มา ใน เรือของ ตน
ก็ ย่อม เกิด ความ วินาศ อัน ใหญ่ ฉะนั้น นั้น ตูจ เดียว กัน.

เพราะ เช่น นี้ ไม่ เปน การ เสีย เปล่า เลย โดย ๑ ได้
แนะ นำ ชี้แจง ทั้ง ปฐม ต้น เหตุ เริ่ม เกิด ๒ เหตุ อัน เปน
เชื้อ อนุ ปลิว เคลื่อน คลาด ๓ ฤดู อัน ไรศ นี้ แพร่ หลาย
๔ อาการ แรก เกิด สำเนียง ไรศ ๕ อาการ แรก ชี้ ว่า เปน
จำเพาะ ไรศ นี้ ๖ วิธี รักษา ๗ การ ควร ประพฤติ แห่ง จำเพาะ
คน ใน เมื่อ มี กาฬ ไรศ เกิด ขึ้น ใน ที่ อัน ใกล้ เคียง เปน
ภาค ใด ใด เมื่อ ภู ไรศ นี้ โดย ถ้วน ถี แล้ว สามารถ
รักษา ชีวิต ของ ตน และ หมู่ ญาติ ใน บ้าน เรือน อัน ใกล้ เคียง
ให้มี ความ สุข สบาย และ เจริญ ชีวิต ไป ได้ อีก นาน เมื่อ
บรรลุ ยัง ความ ประสงค์ อัน นี้ แล้ว ก็ เปน การ สำเร็จ ความ
ปรารถนา อัน ใหญ่ ยิ่ง แห่ง ข้าพเจ้า ผู้ แต่ง ตำรา เล่ม นี้.

หมอ ยอช แมก ฟาร์ แลงด์

2. 110024

“โรค ห่า ดำ ” “ ความ ร้อน แห้ง กาย เชบติค ”

โรค นี้ นับ เข้า ใน จำพวก หรือ ชนิด ของ โรค ที่ สุด ซึ่ง
เกิด ขึ้น ด้วย เชื้อ พิเศษ อย่าง หนึ่ง แพร่ หลาย ขึ้น ด้วย
เชื้อ อณู ตืด ค้าง ใน พื้น ดิน ใน ชุ่ม ชอก แชก ของ เรือน ใน
ภาชนะ และ ผ้า ห่ม ผูก หมอน และ ผ้า ปู ที่ นอน ปากฎ เปน
โรค ห่า และ ทำลาย ชีวิต ๒ ใน ๓ คน ที่ เปน โรค นี้
ขึ้น สำแดง ความ ตู ร้าย แฉง แห่ง โรค อัน นี้ นับ ว่า เปน
โรค อัน รวด เร็ว ชับ พลัน ด้วย ว่า มี ความ ร้อน แห่ง กาย
แล้ว ความ ร้อน นั้น คง อยู่ สูง ตลอด เวลา นาน ของ โรค
ด้วย ผล ของ เชื้อ พิเศษ อย่าง นี้ มี อาการ คือ.

๑ อัก เสบ แห่ง ต่อม เชน ต่อม น้ำ เหลือง ทั้ง ชนิด
ต้น ตาม ผิว หนัง และ ชนิด ลึก.

๒ ความ อัก เสบ จัด ตาม เนื้อ กล้าม หมายด มัน และ
 พัง ผิด ต่าง ๆ กระทำให้ เกิด ฝี หัก ใหญ่ หรือ ฝี ผัก บัว ใน
 ที่ เกิด ฝี เหล่า นี้ ปากฏ อัก เสบ จัด ความ ร้อน สูง ทำล้ง
 กาย พับ เพียบ เร็ว.

๓ มี อาการ โลหิต ร่ว เป็น แผล ข้ำ ตาม ผิพ หน้ง ด้วย
 เส้น โลหิต ขาด ด้วย ความ อักเสบ จัด ให้ พึง เข้าใจ ว่า
 อาการ เหล่า นี้ รวด เร็ว ยิ่ง นึก เป็น ที่ น่า หวาด เสียว เหลือ เกิน.

พงษาวดาร ตำแดง ความ ตู ร้าย ของ โโรค นี้

เรื่อง พงษาวดาร แรก เดิม ของ โรค นี้ อัน เป็น ที่ เชื่อ
 ได้ นั้น ว่า โรค นี้ มี ปากฏ ขึ้น ในราว ศตศต ศักราช ปี ที่ ๒๐๐
 บาง แห่ง กล่าว ว่า สามารถ มี ก่อน นี้ อีก แต่ พงษาวดาร เช่น
 นั้น บก พร่อง ไม่ เป็น ที่ เชื่อ ได้.

ต่อ มา ใน ราว ปี ที่ ๑๔๐๐ โรค นี้ เกิด ปากฏ ขึ้น
 โดย รุนแรง ใน ประเทศ ยุโรป ทำลาย ชีวิต พลเมือง ใน
 ประเทศ นั้น ๆ เกือบ คน ๑ ใน ๔ คน เกิด ทั้ง บ้าน ทั้ง เมือง
 ทั้ง ฐะ การ หา เลี้ยงชีพ กัน ใหญ่ ต่อ มา ใน ศตศตศักราช
 ปี ที่ ๑๖๖๕ เกิดโรค ทำใหญ่ นี้ ใน กรุง ลอนดอน ทราบได้

ตาม พงษาวดาร ที่ จาตุกได้ว่า ใน ระยะ ๗ วัน หรือ สิ้น อาทิตย์
เมื่อ วัน ที่ ๑๕ กันยายน ปีนั้น มีรายชื่อ ผู้ตาย อัน จด ทเบียน
ไว้ นั้น ประมาณ ๕๐๐๐ คน ต่อ มา อีก ๗ วัน ตอน ปลาย
ของ เดือน กันยายน นี้ รายชื่อ ของ ผู้ตาย ที่ จด ทเบียน ไว้
นั้น เกือบ ๑๐๐๐๐ คน ถ้า จะ สรุปรวมทั้ง หมดที่ สิ้นชีพเพราะ
โรค นี้ ใน ปี นั้น รวม ประมาณ ๓๐๐๐๐ คน จึง ต้อง นับ ว่า
ความ ตู ร้าย แรง แห่ง โรค นี้ เป็น ที่ ยิ่ง ควร หมายถึง เป็น ที่
หนึ่ง ใน ความ ตู ทำ ลาย ชีวิต ด้วย เพาะ เชื้อ ลงให้ เกิด
ลุกลาม มาก ขึ้น ได้.

ต่อ นั้น มา ตั้งแต่ คริสต์ ศักราช ๑๖๖๕ จน ถึง ปี ๑๘๔๔
นับ ได้ ๓๕๙ ปี ดู เหมือน โรค นี้ จะ สงบ เงียบ ลง มาก ด้วย ว่า
ไม่ได้ ปรากฏ แต่ มา ระเบิด ขึ้น ใน ประเทศ อินเดีย ทั้ง
เมือง ทาง ทิศ ตะวันตก จน ใน ตำบล หนึ่ง คือ เมือง บอมเบ
นับ ตั้งแต่ แรก ปรากฏ จน ครบ ๙ เดือน มี คน ตาย เพราะ โรค
นี้ ประมาณ ๒๐๐๐๐ คน ตั้งแต่ นั้น มา ก็ ปรากฏ ใน ประเทศ
อินเดีย เมือง ใดๆ จน ถึง ใน สมัย นี้ รัฐบาล ต้อง บริจาค
พระราช ทรัพย์ เพื่อ ป้อง กัน รักษา และ ชำระ บ้าน เมือง จน สิ้น

เงิน หลาย แสน ปอนด์ เกือบ กำหนด ไม่ ถ้วน เช่น นี้ เป็น
ผล ของ โรค ชนิด เดียว.

โรค นี้ ปราม ได้ โดย ง่าย ๆ แต่ ไม่ ควร คอย เมื่อ
เกิด ขึ้น แล้ว สมควร ป้อง กัน รักษา เสีย ก่อน เกิด ขึ้น ใน ที่ใด
ที่หนึ่ง เป็น ดี กว่า.

ใน เรื่อง โรค นี้ มี ข้อ อัจฉริยะ อยู่ อย่าง หนึ่ง คือ
เมื่อ สงบ ไป นาน ๆ แล้ว กลับ ระเบิด ขึ้น ได้ โดย ง่าย ๆ เป็น
ต้น ว่า ใน ประเทศ ยุโรป สงบ ไป ได้ ถึง ๒๐๐ ปี ยัง
ปรากฏ ขึ้น อีก ได้ ด้วย ดู เหมือน ระเบิด ออก มา จาก ดิน
คือ เมื่อ ศกศต ศักราช ๑๕๐๐ มี ขึ้น ใน ตำบล ที่ เรียก
ว่า แกลซโก.

มี ระเบิด ขึ้น ใน ประเทศ แอฟริกา ก็ได้ ใน ประเทศ
อียิปต์ ก็ได้ จึง สำแดง ความ ร้าย แรง แห่ง เชื้อ และ ความ
ยาก ที่ จะ ทำลาย เชื้อ นั้น โดย แน่ เพาะ ปลุก ลง ไว้ ตำบล ไหน
ดู เหมือน ติด อยู่ ใน พื้น ที่ ดิน ใน ตำบล นั้น นาน.

ใน ศกศต ศักราช ๑๘๘๘ เชื้อ แห่ง โรค นี้ เดิน ไป ยัง
ท่าเรือ แห่ง ประเทศ อเมริกา โดย ความ ไหว พริบ เร็ว

และ ความ ประกวด ประชน แห่ง เจ้าพนักงาน กรม เจ้าท่า อาจ
ก็ ชั่ง ตัด เชื้อ ระวัง ไม่ ให้ เกิด ลาม ไป ได้ มาก เปน บ้าง แต่
ไม่ สู้ ร้าย แรง.

เหตุเกิดของโรค

เหตุจำเพาะ เกิดแห่งโรคนี้ ท่านนักปราชญ์ แพทย์ชื่อ
คิตาซาโต ได้ ค้นคว้า สืบเสาะ หา ที่ เกิด จน พบ เปน เชื้อ
อณู ไม่ ผิด กัน เลย กับ เชื้อ ซึ่ง ให้ เกิด อหิวาตกโรค
ประจำ ตัว ไก่ เชื้อ ๒ อย่าง นี้ เกิด ใน ที่ อัน เดียว กัน
ถิ่น ถาน ที่ ดิน ตำบล โต สามารถ ให้ เกิด เชื้อ สอง อย่าง นี้ ได้
จึง นับ ว่า เปน เชื้อ เพื่อ ที่ ดิน โสโครก.

เมื่อ เชื้อ นี้ สู้ สิ่ง เส้น น้ำ เหลือง สามารถ กระจาย ไป
อยู่ใน ระยะเวลา ต่าง ๆ ได้ ดู เหมือน เปน เชื้อ อย่าง หนึ่ง
ซึ่ง เจริญ สืบ พืช แผ่ พืช ใน น้ำ เหลือง ตาม ตำบล ที่ มี กาก
โรค นี้ เกิด ขึ้น เชื้อ นั้น อยู่ใน ฝุ่น ลอย ดิน ที่ บ้าน อัน
นั้น ตั้ง อยู่ เช่น นี้ จึง นับ ว่า เปน เชื้อ เพื่อ ดิน.

ครั้น นับ เข้า ว่า เปน เชื้อ เพื่อ ถิ่น ถาน ที่ ดิน ฝุ่น
ลอย ก็ นับ ว่า ถูก หนู สุนัข ชน ยาว ชน สั้น แมลง วัน

แมลงเหว หรือ ตัว หมัด ซึ่ง สามารถ ตาย ได้ โดย อักเสบ เพราะ
 โพิษ เชื้อ อัน นี้ จึง เป็น วิธี สามัญ ซึ่ง แพร่ หลาย โดย การ
 รัง กลุ่ม พล่าม ของ สัตว์ ทั้งหลาย เหล่า นี้.

กล่าว ด้วย ฤๅ ที่ กาฬ โรค มัก เกิด เร็ว

ฤๅ ที่ โรค นี้ มัก เกิด ชุกชุม นั้น คือ ใน ฤๅ ร้อน แพร่
 หลาย โดย มาก ถึง ภาว นั้น สามารถ ระเบิด มี ขึ้น ใน ฤๅ ไต ๆ ไม่
 มี กำหนด เป็น ต้น ว่า ฤๅ หนาว ชุ่ม ขึ้น ก็ เป็น ขึ้น ได้.

ไม่ มี กำหนด ว่า บุคคล ไต จะ เว้น ได้ จาก โพิษ เชื้อ
 นี้ คน ทุก อายุ ทุก ภาษา ทุก ตระกูล สามารถ ล้ม เจ็บ
 ได้ ด้วย โรค นี้.

พื้นที่ ที่ ดิน อัน ตู เหมือน เชื้อ นี้ พอ ใจ เกิด พิษ แม่
 พิษ คือ ใน ที่ ประชุม ชน มาก กลาง เมือง ใหญ่ ๆ ตาม
 ตลาด ที่ คน ชุกชุม เบียด กัน อยู่ แน่น ๆ ตาม ที่ อาศัยรย สำนัก
 แห่ง พลเมือง ชั่น อนาถา ทั้ง ใน ที่ ซึ่ง ปราศจาก ความ สอาด
 อัน พอ สมควร หรือ ซึ่ง ปราศจาก อากาศ ชาติ สอาด และ
 แดด พอ สมควร เช่น ที่ อบ ที่ ชื้น ที่ มี กลิ่น ของ เปื้อย
 เหน้ ที่ ทั้ง ขยะ หรือ เท อูจระ หรือ ที่ ถาน ซึ่ง เป็น ที่

ประชุม แห่ง ความ โสโครก เหล่า นี้ เป็น สนวน ที่ ดิน อัน ขอบ
เพื่อ เชื้อ กาฬโรค จะ เกิด ได้ ง่าย.

ความ แพ้ว หลาย ของ โรค นี้ โดย ทาง กลิ่น ลอย ปลิว
ก็ เกือบ จะ รุน แรง เท่า กับ ไข้ ทรพิษ และ โรค หัด ฝ้าย
ลอย หรือ เชื้อ ของ ฝี ตาษ นั้น ดู เหมือน เลื่อน ลอย โดย
วิธี อากาศ ชาติ แต่ เชื้อ ของ กาฬโรค ดู เหมือน จะ
เกาะ ตาม เลื้อย ผ้า ของ ผู้ที่ ป่วย เช่น พูก เบาะ หมอน มุ้ง
เป็น ต้น.

ถ้า จะ นำ เครื่อง ใช้ เหล่า นี้ ไป ให้ ผู้อื่น ใช้ ก็ สามารถ
เป็น วิธี ให้ เชื้อ เติบ และ เป็น การ ไม่ สมควร เลย แต่
ผู้ ปราศจาก ปัญญา มัก จะ นำ ผ้า ผ่อน เบาะ หมอน มุ้ง ม่าน ของ
ผู้ที่ เป็น ฝี ตาษ มา แจก จ่าย ให้ ผู้อื่น ใช้ การ ที่ ทำ ดัง นี้
ก็ ไม่ สมควร เลย ถ้า เป็น เช่น นั้น ด้วย ฝี ตาษ ก็ จะ
ต้อง เป็น เช่น นั้น ด้วย เครื่อง ใช้ ของ คน ป่วย เช่น เป็น กาฬ
โรค เหมือน กัน.

ถ้า จะ ตั้ง ปัญหา ตาม ว่า อะไร เป็น เหตุ ให้ ถิ่น ถาน
ที่ ดิน เป็น ที่ สม เชื้อ กาฬโรค จะ วัฒนา ขึ้น ได้.

แก้ปัญหานี้ว่า เหตุที่ชนให้โรคนี้เกิดขึ้น คือ
ความโลภ โกรธ ๑ และ มีคน เบียด ยัด เยียด กัน มาก เช่น
ที่ ใน ตลาด หรือ ตาม ห้อง แหว่ ที่มี คน อยู่ แน่น กัน ๑ ที่
เหล่านี้ ชน ให้ โรค ที่มี เชื้อ มา แล้ว เป็น ที่ เกิด ขึ้น รวด
เร็วมาก และ สำแดง พิษ จัด.

รู้กัน โดย สืบ เสาะ สืบ เกต ใน ตำบล อื่น ๆ ว่า ใน ที่
ตลาด แห่ง ไต ซึ่ง แสง แดด ส่อง ถึง ได้ อากาศ พัด ได้ โดย
สะดวก ไปร่ว ใน ที่ เช่น นี้ แม้ จะมี เชื้อ กาฬ โรค มา
ก็ไม่ สำแดง พิษ ร้าย แรง เลย แต่ ถ้า เป็น ที่ ไม่ สอาด ที่
อบ อ้าว คลุม ครึ้ม ไป ด้วย หลังคา กลิ่น ดิน จัด ขึ้น
โดย ความ ฉ่ำ แฉะ ใน ที่ เช่น นี้ โดย มี เชื้อ มา ย่อม
เกิด ลูก ลาม เร็ว ตูจ ดัง อัศจรรย์.

อธิบาย ใน คำ ที่ ว่า บุคคล ที่ อยู่ ยัด เยียด กัน
ใน ตำบล ไต ที่มี คน หนา ผู้ ปกติ อยู่ ชิด กับ คน ป่วย
ใน ที่ ซึ่ง อากาศ อบ ไป ด้วย กลิ่น กาย ของ ผู้ เจ็บ ใน ที่ ซึ่ง
ชุ่ม ชื้น โดย ฝน รัต น้ำ โสโครก ใน ที่ ซึ่ง ขาว เรือน ที่ เข้า ห้อง
อยู่ ชิด ดิน หรือ ใน ที่ ซึ่ง กำล้ง กาย อ่อน พับ เพียบ ลง อด

หลับ นอน กิน อยู่ไม่ สดวก หรือ มี คน ๓ วัน ตี ๔ วัน ใช้
ใน ที่ ซึ่ง มี ลักษณะ เช่น นี้ สำแดง ว่า เป็น อุทกยาน อัน สม
เพื่อ เชื้อ ไวก เหล่า นี้ จะ เกิด ขึ้น ได้ เร็ว.

เหตุ ที่ ช่วย ให้ ไวก นี้ แพร่ หลาย คือ สรรพ ไวก แห่ง ผิ
หนัง ตาม เท้า ขา และ มือ ความ ชุ่ม แห่ง หนู ใหญ่ เล็ก
ต้อง นับ ว่า เป็น เหตุ บำรุง ความ แพร่ หลาย มิ ใช่ว่า เพียง
นี้ ความ ละเมิด ใน การ รักษา กาย ตน ให้ สอาด ความ
ละเมิด ใน การ รักษา เสื้อผ้า เครื่อง นุ่ง ห่ม ภาชนะ ใช้ สรรย
ต่าง ๆ เหล่า นี้ และ แผล ตาม เท้า เช่น แผล เปื่อย หนึ่ง
กำพร้า แดก ระเหิง เป็น ต้น อาจ เป็น ประตุ ให้ เชื้อ เข้า ได้
หรือ ย่อม เป็น ที่ บำรุง ให้ ไวก นี้ เกิด แพร่ หลาย โดย มาก.

สำแดง ความ ยก เว้น แห่ง ไวก นี้ น่า จะ เป็น บัณฑิต
อัน ประหลาด ว่า แพทย์ ก็ ดี ผู้ พยาบาล ก็ ดี ไฉน จึง ไม่ มี
ผู้ ล้ม ป่วย ด้วย ไวก นี้ เนื่อง ๆ เล่า เห็น จะ เป็น โดย บุคคล
พวก นี้ ย่อม อาศัย อยู่ ใน ที่ โปร่ง สูง จาก พื้น ดิน ระวัง
ไม่ให้ มี แผล เปื่อย หรือ หนึ่ง กำพร้า ขาด ได้ เลย และ ไม่
ได้ อยู่ ใกล้ ชิด นาน ๆ กับ ผู้ ป่วย เหล่า นี้ สำแดง เหตุ ยก

เง้น ของ โวก นี้ ได้ จึง มี พงษาวตาร รับ รอง ใน ข้อ นี้ ว่า
 ใน เมือง ยองกง และ ตำบล อื่น แห่ง ประเทศ จีน ใน ส่วน
 ไต แห่ง เมือง ไหน ๆ ที่ หมัน เก็บ ขำระ ของ โสโครก รักษา
 ความ สอาด โดย หมัด จด เปิด ให้ อากาศ พัด ได้ สดวก แดต
 ส่อง ได้ ดี ใน ตำบล เช่น นี้ รับ รอง เปน แน่ ได้ ว่า ไม่
 มี กาฬ โวก เกิด เลย แต่ จะ ขำม ถอน ไป เข้า สู่ หลังกา เรือน
 หนา ทึบ ที่ ชาว เมือง อยู่ กัน ยัด เยียด ประกอบ ไป ด้วย
 ความ ชุ่ม ชื่น อากาศ อ้าว ที่ เช่น นี้ เปน ที่ ให้ เกิด ผล ของ
 โวก นี้ ย่อม สำแดง ขนิต แห่ง ถิ่น ถาน ที่ ซึ่ง เลี้ยง เชื้อ เหล่า
 นี้ ไว้.

ย่อม จะ มี ปัญหา ตาม ว่า เชื้อ นี้ เจือ อาหาร และ
 เครื่อง บริโภค เข้า สู่ ลำไส้ ได้ หรือ ไม่ ใน สมัย นี้ รู้ กัน โดย
 แน่ ว่า เชื้อ โวก นี้ เจือ อาหาร และ เครื่อง บริโภค ได้ ข้อ
 นี้ รับ รอง โดย การ ชันสูตร คือ เนื้อ ของ สัตว์ ที่ ตาย ด้วย
 โวก นี้ นำ มา ป้อน สัตว์ อื่น ตัว อื่น นั้น พอ ได้ เวลา สมควร
 ก็ สำแดง สรรพ อาการ แห่ง กาฬ โวก แล้ว ตาย เพราะ โวก นี้
 ข้อ นี้ พอ เปน พยาน ถึง กระนั้น มหา นักปราชญ์ แพทย์

“ คีตาชาโต ” ตรวจหา และ พบ เชื้อ แห่ง โรค นี้ ใน ทาง
 เดิน แห่ง อาหาา ซึ่ง แห่ง ของ ผู้ที่ ถึง แก่ กรรม โรค นี้ จึง
 ให้ เปน ที่ เตือน ใจ ว่า ดื่มน้ำ เจือ เชื้อ หรือ บริโภค อาหาร
 ระคน ไป ด้วย เชื้อ หรือ ใช้ เนื้อ ของ สัตว์ ที่ ตาย เพราะ โรค
 นี้ มา รับประทาน เปน อาหาร ย่อม ต้อง เกว่ง ว่า โรค จะ ระเบิด
 ขึ้น แก่ บุคคล ผู้นั้น จึง สำแดง วิถี แพร่ หลาย แห่ง นี้ อีก
 อย่าง หนึ่ง ให้ พึง เปน ที่ สังเกต รู้ โดย ถ้วน ถึ.

กล่าว ด้วย แผล เปน ประทุ ที่ เชื้อ นี้ จะ เข้า มา เกาะ ได้
 ตั้ง เปน บัญญัติ ได้ ว่า ฉิว หนึ่ง กำพร้า อัน ปกติ ซึ่ง
 ปราศ จาก แผล ระแหง หรือ รอย ขาด ย่อม เปน เครื่อง
 ป้อง กัน อัน ดี ที่ สุด มิ ให้ สัตว์ อัน เปน ชนิด เชื้อ ประมาณ
 เหล่า นี้ เข้า เกาะ ได้.

ข้อ นี้ รับ รอง ได้ โดย ที่ พลิก ศพ ผู้ที่ ตาย เพราะ โรค นี้
 หรือ ผู้ที่ ตรวจ ชัน สุตร และ เพาะ เลี้ยง เชื้อ ประมาณ เหล่า นี้
 หยิบ จับ ได้ ถ่าย เท ได้ โดย ไม่ เปน อันตราย เลย
 จึง ตั้ง เปน บัญญัติ ได้ อีก ข้อ หนึ่ง ว่า ประมาณ ๖๐-๗๐ คน
 ใน ๑๐๐ คน ที่ ตาย ด้วย โรค นี้ ได้รับ เชื้อ เข้า ทาง แผล

ตาม แท้ จะ เปน แผลใหญ่ หรือ เล็ก ไม่ ว่า แผล ช่วน
หรือ เกา หรือ ถลอกไม่มีกำหนด ถ้าเช่นนี้จริงก็สันนิฐาน ได้
อีก ชั้น หนึ่ง ว่า สัตว์ อญฺ์ เหล่า นี้ อยู่ ขิด ดิน เจือ ดิน โสโครก
โดย ผู้ป่วย ถ่าย ออก มา หรือ ที่ เคลื่อน จาก สัตว์ อัน เปื่อย
เน่า ตาย ด้วย โรค นี้ เพาะ ปลุก หยวน ลง ไว้ อีก ชั้น ๑ แล้ว
มี ผู้เดิน มา พัก อยู่ นาน พอ สมควร เชื้อ อญฺ์ เหล่า นี้
กระโดด หรือ ขี่ ไต่ ขึ้น ตาม แท้ เข้า อยู่ อัน สมควร คือ
แผล แล้ว จึง สำแดง อาการ ปัจจุบัน ประจำ โรค นี้ หรือ
เชื้อ อญฺ์ เหล่า นี้ โดย ได้ เพาะ ปลุก ลง ไว้ ใน ที่ อัน โสโครก
ย่อม ทมิ แฝ่ พืช พันธุ์ ตาม แบบ ธรรมชาติ แห่ง สิ่ง เหล่า นี้ แล้ว
มี ผู้มา พัก ตาม เวลา อัน สมควร ก็ ย่อม ได้ รับ เชื้อ เหล่า
นี้ กระโดด ขึ้น หา ไต่ ปีน ขึ้น ตาม แท้ และ เข้า อยู่ อัน
เปน แผล.

เพื่อ จะ รับ รอง ว่า เชื้อ อญฺ์ เข้า โดย แผล ตาม แท้
ให้ พึง เข้าใจ ว่า ประมาณ ๗๐ คน ใน ๑๐๐ คน ที่ป่วย ด้วย โรค
นี้ สำแดง อาการ ว่า ต่อม ขา หนีบ แรก โต บวม โดย
อักเสบ และมีหนอง ข้อ นี้ นำ มา เปน เครื่อง รับ รอง ได้

ว่า ต้น เหตุ อยู่ใน กาย เบื้อง ล่าง เชื่อ ไม่ได้ เข้า ทาง อาหาร
 ถ้า ปน กับ อาหาร แล้ว ไฉน เล่า ต่อมา ตื่น ตาม ขา หนีบ จะ
 สำแดง อาการ อักเสบ ได้ โดย เร็ว ถ้า เชื่อ อนุญาต เข้า โดย ทวาร
 อื่น นอกจาก แผล ตาม เท้า แล้ว เหตุ ไฉน ต่อมา ตื่น ๆ
 ไกล เคียง ที่ นั้น จึง ไม่ บวม โดย มาก มา เฉพาะ บวม ที่ ต่อมา
 ขา หนีบ จึง ใช้ เป็น พยาน ได้ ว่า สรรพสัตว์ เลื่อยต ต่าง ๆ
 เช่น ตัว เหา, ตัว ไร, ตัว เรือด, แมลง วัน, ตัว หมัด ตัว เหม อาจ
 เป็น เครื่อง นำ พา เชื่อ เหล่า นี้ โดย เชื่อ เกะ แล้ว จึง ข้าม
 จาก สัตว์ นี้ สู่อัตว์ อื่น จาก บุคคล นี้ สู่อุบุคคล อื่น หรือ
 จาก สุนัข สู่มนุษย์ จาก แมว สู่นก ครั้น ว่า สู่อุบุคคล ไต
 หรือ สัตว์ ไต มี แผล ก็ ดี หนึ่ง กำพร้า ขาด ก็ ดี เชื่อ อนุญาต
 เหล่า นี้ เข้า ได้ ครั้น เข้า แล้ว ได้ เกิด อาการ สม เป็น
 ผล ปลาย มือ เหมือน กัน ทุก ที่.

เชื่อ กาฬโรค ตาม ตัว แมลง วัน

มี อยู่ หลาย เรื่อง นำ มา เป็น พยาน ได้ ว่า แมลง วัน
 เป็น จิต อัน สดวก เพื่อ จะ ให้ เชื่อ โรค นี้ แพร่ หลาย ไป ได้
 ซึ่ง กล่าว ได้ เช่น นี้ ก็ เพราะ แมลง วัน ตาย กัน มาก ๆ มี ทั้ง

ออก เกลื่อน ไป ตาม ตำบล ที่ เชื้อ กาฬ โรค มี อยู่ และ
 รู้ใน ข้อ นี้ ได้ โดย การ ทด ลอง ว่า นำ แมลง วัน ที่ ตาย ใน
 ตำบล มี กาฬโรค นั้น มา เพาะ เลี้ยง และ เจือ น้ำ ยา ตาม
 วิธี สมควร แล้ว ฉีด น้ำ ยา ที่ คั้น จาก กาย ของ แมลง วัน เข้า สู่
 กาย ของ หนู พุ่ ไม่ เข้า ไม่ นาน ตาม เวลา สมควร หนู
 ตัว นั้น สำแดง อาการ กาฬโรค และ นาน ไป ตาย ด้วย โทษ
 ของ เชื้อ กาฬโรค นั้น แม่ ข้อ นี้ ควร เป็น ที่ เตือน ให้ ระวัง
 รักษา อาหาร ให้ พ้น จาก การ ใต้ตอมของ สัตว์ บิน เลื่อยต จำพวก
 นี้.

เชื้อ กาฬโรค ใน จำพวก หนู สัตว์ บ้าน จำพวก นี้ เป็น
 วิถี อัน สามัญ ให้ เชื้อ แพร่ หลาย จึง ควร เป็น ที่ น่า กลั
 เท่า กัน กับ ผู้ ที่ ทั้ง เชื้อ เพลิง ซึ่ง จะ นอน ใจ ให้ สัตว์
 จตุบาท จำพวก นี้ จึง เข้า ออก พลุ่ พลุ่ จาก บ้าน นี้ สู่ บ้าน
 อื่น จาก บ้าน อื่น เข้า บ้าน เรา ก็ เป็น เหมือน เปิด ประตู
 ให้ สัตว์ อนุ ไรค์ เข้า สู่ บ้าน เรา ได้.

ใน ตำบล ที่ มี กาฬโรค หรือ ก่อน ผู้ใด จะ ตาย ใน
 ตำบล ไต เพราะ ไรค์ นี้ เรา ได้ สังเกต กัน มา ครั้น ว่า หนู ตาย

กัน มาก ๆ ใน ตำบล เหล่า นั้น ทั้ง ใน ตำบล ไต ที่ มี กาฬโรค หนา
 หนู ใน ตำบล นั้น ไม่ มี เลย เพราะ ตาย เสีย หมด แล้ว แต่
 หนู นั้น ตาย มาก ๆ ใน ตำบล อื่น ซึ่ง ต่อ ที่ หลัง คน ป่วย ด้วย
 กาฬโรค ซึ่ง เขา สังเกต ได้ เช่น นี้ ควร เป็น ที่ ผู้อื่น
 จะ พิจารณา และ รับ เอา เป็น คำ เตือน สติ กิริยา ความ
 ประพฤติ ของ หนู อัน บำ ค้าง ก็ เป็น ที่ น่า ประหลาด น่า
 เป็น ที่ สังเกต ได้ เพราะ ว่า หนู ย่อม จึง ออก มา จาก ที่ ซ่อน
 ใน เวลา แจ้ง ๆ ปราศจาก ความ กลัว มนุษย์ ประเดี๋ยว นอน หาย
 ท้อง ชัก ตาย เช่น นี้ มี กัน ชุก ชุม เพียง ว่า ใน เมือง
 กวางตุ้ง (แคนตอน) ใน คราว ที่ ขาว เมือง นั้น สู้ กับ โรค ทำ นี้
 มี หนู นาง จิ้น คน หนึ่ง รวบรวม ทราบ ศพ หนู ที่ ตาย นั้น ได้
 ถึง ๒๒๐๐๐ ตัว ใน ไม่กี่ วัน ฝ่าย ใน ตำบล ต่าง ๆ ของ ประเทศ
 อินเดีย ขาว เมือง และ ขาว บ้าน ใน ตำบล เหล่า นั้น คอย
 สังเกต ความ ประพฤติ ของ หนู เป็น เครื่อง หมาย เพราะ หนู
 หนี จาก ที่ เหล่า นั้น ก่อน หน้า ที่ ขาว เมือง ขาว บ้าน คน ไต
 ปรากฏ เป็น โรค นี้ เพราะ เช่น นั้น เมื่อ สังเกต เห็น
 ความ ประพฤติ อัน ประหลาด ของ หนู อย่าง นี้ แล้ว ใช้ เป็น

เครื่อง หมายถึง เปิด บ้าน เลิก หลังกา เรือน ให้ เปน ช่อง ลม
 และ แดด เข้า สุ่ม เครื่อง ทำลาย เชื้อ และ ใช้ น้ำ ยาวาต ประพรม
 เพื่อ จะได้ ป้อง กัน ต่อ ความ ลุก ลาม แห่ง เชื้อ นั้น ซึ่ง เขา เชื่อ
 ว่า เพราะ หนู นั้น หนี ชั่ว เหล่า นี้ และ อื่น ๆ อีก หลาย
 เรื่อง อาจ จะ นำ มา เปน พยาน และ รับ รอง ใน กิริยา
 แพร่ หลาย แห่ง โรค นี้ ทั้ง สำแดง วิธี หนึ่ง ซึ่ง ควร มา ใช้
 เปน แบบ ใน เวลา ช้าง หน้ เพื่อ จะ ตัด ทำลาย เชื้อ อนุ
 เหล่า นี้ ให้ หมด ไป ได้ เพราะ เช่น นั้น ชั่ว ความ ที่ เขา เห็น กัน
 มา ใน เวลา อดีต ควร ได้ เพื่อ เนะ นำ เรา ใน เวลา อนาคต และ
 ข้อ สำคัญ ที่ สุด ใน การ ปราบ เชื้อ โรค คือ ความ จำเป้น
 แห่ง การ ฆ่า จำพวก สัตว์ นี้ ทั้ง สิ้น เขา กล่าว ว่า การ หยิบ
 จับ หรือ สกัด หนู ซึ่ง ตาย ใหม่ ๆ โดย โรค อัน นี้ เปน การ
 นำ กลัว ที่ สุด แต่ ว่า หนู ที่ ตาย ไว้นาน แล้ว ตัว เย็น
 ขา แข็ง สามารถ หยิบ จับ สกัด ได้ โดย ง่าย ปราศ จาก
 อันตราย.

ซึ่ง เปน เช่น นี้ อธิบาย ได้ ว่า เชื้อ อนุ ยัง มี อยู่ ใน
 ขน อ่อน แห่ง หนู ตาย ใหม่ ๆ เชื้อ นั้น เกาะ ตาม ตัว ไร ซึ่ง

มี อยู่ใน ชน หนู ครั้น ว่า ใคร ไป กระทบ หรือ เขี่ย หนู
 ที่ ตาย นั้น เชื้อ อนุ เหล่า นี้ อาจ กระโดด เคลื่อน ที่ ดิต
 ตาม ตัว ไร ที่ กระโดด จาก หนู ไต่ ขึ้น ขา หรือ เกาะ ตาม
 เท้า หรือ ไต่ ตาม มือ ของ ผู้ ที่ สดุด หรือ กระทบ หนู นั้น
 ครั้น ว่า หมัด จาก หนู เคลื่อน ไป แล้ว นำ เชื้อ อนุ เกาะ
 ตาม ปาก ของ หมัด นั้น เมื่อ เกาะ ตาม หน้ ง ที่ โต แล้ว
 หมัด นั้น ทำ ชุระ กัด ถ่าย เชื้อ เข้า ตาม แผล เชื้อ จึง
 สู้ ภายใน หน้ ง กำพร้า ได้ โดย แผล เลื่อยต อัน เปน
 รอย กัด ของ หมัด นั้น เช่น นี้ ย่อม สำแดง ความ อันตราย
 มาก แห่ง การ หยิบ จับ ต้อง กระทบ หนู ตาย ใหม่ ๆ ใน
 ตำบล มี กาฬ โรค แม่น ว่า หนู ตาย มา นาน แล้ว ตัว เย็น
 ขา แข็ง หมัด อัน มี อยู่ใน ชน อ่อน ย่อม กระโดด จาก
 หนู สู่ สัตว์ อื่น คง กระโดด ต่อ ไป อีก นาน กว่า จะ พบ
 สัตว์ อื่น จะ เกาะ และ ตูด เลือด บำรุง ชีวิต ของ ตน ต่อ
 ไป ได้ เช่น นี้ หนู ตาย นาน ตัว เย็น ขา แข็ง ใคร จะ หยิบ
 จับ หรือ สำผัส ก็ ได้ โดย ปราศจาก ความ อันตราย.

ความ สังกต ต่อ ม ที่ อักเสบ ใน ผู้ ที่ ป่วย ด้วย กาฬ โรค

นั่น โดย มาก เปน ต่อม แห่ง ชา ที่ แรก บรม จึง เปน
 พยาน สมทบ รับ รอง ใน ความ เห็น อัน นี้ ว่า ผู้ ที่ สดุด หนู
 ตาย หรือ เขี่ยบ ย่ำ เดิน ตาม พื้น ดิน อัน มี หมด เหล่า นี้
 กระโดด ไป มา อยู่ ไม่ ช้า ไม่ นาน จำ เปน ต้อง ถูก หมด เหล่า นี้
 กระโดด เกาะ แม่ ตุงตั้ง เศษ เหล็ก กระโดด เกาะ กับ แม่
 เหล็ก ท่อน ได้ แม่น ว่า แม่ แวง เหล็ก นั้น อยู่ ห่าง ไกล เศษ
 เหล็ก ยัง กระโดด ถึง และ เกาะ อยู่ ได้ ฉับ ไต หมด อัน
 มี เชื้อ อยู่ ย่อม กระโดด ได้ ไกล ๆ มา กระทบ และ เกาะ
 ตาม ชา เท้า ของ สัตว์ ชนิด ไต ซึ่ง หมด นั้น จะ ตูด เลือด
 เปน อาหาร ได้ ฉับ นั้น เช่น นี้ จึง สำแดง วิถี อัน ใหญ่ และ
 สามัญ ที่ สุด ซึ่ง เชื้อ กาฬ โคร แพ้ว หลาย ได้.

ย่อม จะมี ปัญหา ตาม ได้ ว่า คน อายุ เท่า ไต, คน
 เพศ ไต, หรือ ประกอบ การ ชนิด ไต อาจ จะ เปน เครื่อง
 ป้อง กัน และ ยก เว้น จาก โคร นี้ ได้ หรือ ไม่.

ทั้ง อายุ และ การ หา เลี้ยงชีพ ไม่ มี อำนาจ เลย ซึ่ง
 จะ ป้อง กัน บุคคล นั้น เด็ก เล็ก ที่ สุด ก็ อาจ เปน ได้ แต่
 บุคคล อายุ เกิน ๕๐ ปี แล้ว ดู เหมือน อาจ ยก เว้น ได้

ผู้หญิง โดย มาก ป่วย เพราะ โรค นี้ เหตุ ว่า เป็น ธรรมดา ที่
จะ ประจำ บ้าน มี ฐานะ รักษา บ้าน อยู่ แต่ ใน ที่ อบ ที่
ขึ้น วัน ยัง ค่า ไป จะ ออก ได้ ก็ ครัว หนึ่ง ยาม หนึ่ง เพราะ
เช่น นี้ หญิง เป็น ผู้ ที่ ป่วย บ่อย กว่า ผู้ ชาย แต่ ใน ประเทศ
นี้ อาจ จะ เจ็บ ได้ จำนวน เท่า ๆ กัน เพราะ เช่น นั้น อายุ
เพศ หรือ การ หา เลี้ยงชีพ ไม่ เป็น ที่ ป้อง กัน เลย.

มี ปัญหา ตาม ว่า อากาศ ร้อน หรือ หนาว ชุ่ม หรือ
แล้ง จึง จะ เป็น ที่ ปราบ เชื้อ นี้ ได้ ก็ ต้อง ตอบ ว่า ไม่
มี กำหนด ใน ตำบล ต่าง ๆ ผิด กัน คือ ตั้ง นี้ ใน ประเทศ
อียิปต์ จำนวน ของ คน ตาย ด้วย โรค นี้ ใน ฤดู แล้ง น้อย
ลง ฤดู ยิ่ง แล้ง โรค ยิ่ง ฆ่า ลง ทุก ที่ ฝ่าย ใน ประเทศ
ยุโรป จำนวน คน ที่ ตาย ด้วย โรค นี้ ใน ฤดู หนาว น้อย ลง
แต่ ใน ประเทศ รัสเซีย จำนวน ของ คน ตาย ด้วย โรค นี้
ที่ มาก ใน เมื่อ ฤดู หนาว หรือ ใน เมือง สองง จำนวน คน
ที่ ตาย ด้วย โรค นี้ มาก หรือ ที่ ใน ฤดู แล้ง จึง กำหนด
ไม่ได้ ว่า ฤดู ไต อากาศ ไต ปราบ เชื้อ อนุ เหล่า นี้ ได้
รู้ ได้ จาก คำให้ การ รายงาน ต่าง ๆ ของ ผู้ ตรวจ ว่า ตำบล

ไหน ที่มี อากาศ สุกชุม ประกอบ ด้วย ความ ชื้น ย่อม บำรุง
ความ แพร่ หลาย แห่ง กาฬ โโรค ซึ่ง จะ กำหนด ว่า อากาศ ไต
หรือ ฤดู ไต ปร่าบ เชื้อ เหล่า นี้ ให้น้อย ลง ก็ ไม่มี เลย.

ตาม เรื่อง รายงาน ต่าง ๆ ที่ ให้ การ ด้วย โโรค นี้ รู้ว่า
ลาม ตาม หน ทาง สิ้นค้า เดิน ลาม จาก บ้าน นี้ สู่ บ้าน อื่น
อัน อยู่ตาม หน ทาง เดียว กัน หรือ ลาม จาก บ้าน นี้ สู่ บ้าน อื่น
อัน อยู่ แถบ ถนน เดียว กัน หรือ อาจ ยก เว้น บ้าน นี้ ไว้
ชั่ว คราว แล้ว กลับ มา ระเบิด สำแดง พิศม์ ตรง นั้น อีก
ที่ หนึ่ง ก็ ได้ เพราะ เช่น นี้ ต้อง สรุป พยาน ตาม รายงาน
ต่าง ๆ กล่าว ว่า ความ แพร่ หลาย เกี่ยว กับ เชื้อ อัน อยู่
กับ ดิน ถิ่น ถาน ที่ ชุ่ม อบ คือ สนวน บำรุง เชื้อ ๆ โรค ได้
เดิน ชำม จาก คน นี้ สู่ คน อื่น จึง เปน เชื้อ อัน อยู่ ตาม
ดิน เปียก ชุ่ม อาจ บัง อยู่ ได้ หลังคา อัน ครึ้ม และ อยู่
ตาม อากาศ ชิด พ้น ดิน แต่ อาจ กระโดด จาก ที่ ดิน เหล่า
นี้ สู่ เครื่อง ภาชนะ เลื้อย ผ้า เบาะ หมอน พูก แล้ว เคลื่อน ไป อยู่
ที่ อื่น ได้ โดย ชน สิ่ง เหล่า นี้ ไป.

กล่าว ด้วย อาการ ระยะ แรก ของ โรค เพศ

อากาศ ใน ระหว่าง เวลา ที่ เชื้อ เข้า จะ สำแดง คือ ใน
ระหว่าง ๒ หรือ ๘ วัน หรือ บาง ที่ ช้า จน ครบ ๑๕ วัน แต่
ใน ชนิด ตู ของ เชื้อ เพียง ๓-๔ ชั่วโมง เท่านั้น กว่า จะ
สำแดง อาการ จึง ต้อง สันนิษฐาน ว่า ๘ หรือ ๑๐ วัน เป็น
เวลา พอ ที่ จะ เกิด อาการ ภายหลัง เมื่อ ได้รับ เชื้อ เพราะ
เช่น นี้ การ กัก เรือ กัก พลเมือง ราว ๘ วัน ๑๐ วัน ก็
เป็น อัน พอ สมควร ถ้า เลย ๑๒ วัน ไป แล้ว ไม่ จำเป็น ต้อง
เกรง ว่า โรค นั้น จะ เกิด ขึ้น ใน คน ผู้นั้น.

กล่าว ด้วย อาการ บ่อย ปากฎแต่ แรก

ใน ผู้ป่วย น้อย คน ซึ่ง จะ กำหนดอาการ บ่อยปากฎแต่ แรก
เช่น จะ กล่าว ต่อ ไป นี้ ได้ แต่ มี ว่า ความ ร้อน แห้ง
กาย กำเริบ เมื่อย ขบ ปวด ตาม ข้อ ความคิด ไม่ สู้ แจ่ม
แจ้ง สว่าง อย่าง ธรรมดา ให้ หนัก ศีรษะ ปวด ร้าว ตาม ขา
หนาม สก้น ส้น และ ให้ วิง เวียน ศีรษะ ทั้ง ให้ ปวด ตึง
ตาม ขา หนีบ ซึ่ง ต่อ ไป ข้าง หน้า เป็น ถิ่น ฐาน แห่ง
ความ อักเสบ คือ ต่อม น้ำ เหลือง ใน ที่ นี้ บวม เหล่า นี้ เป็น

อาการ ปากฏ นำ หน้า แต่ ชนิด โดย มาก สำแดง ความ
 ฉับ พลัน ยิ่ง ที่ สุด สังเกต อาการ จำพวก นี้ ไม่ได้ แต่
 ขรรดากลับ เจ็บ ด้วย ความ ร้อน แห่ง กาย ก่อน ความ ร้อน
 อย่าง สูง อย่าง คง แล้ว ให้ เหนื่อย เพลีย เปลี่ยน ลง เร็ว ปวด
 ศรีระ ตาม หน้า ผาก หรือ ท้าย ทอย ให้ ง่วง เหนง เชื่อม
 ชิม ตูจดัง ว่า ถูก ยา เบื่อ เวลา กลาง คื่น น้า จะ นอน กลับ
 ได้ ก็ ไม่ กลับ ให้ กระสับ กระส่าย ตื่น รน ละเมอ หยิบ
 จับ สิ่ง ของ ใน อากาศ ตาม ที่ ฝัน เห็น ว่า มี ภายหลัง การ
 สิ้น สท้าน หนาว ให้ จับ เนื้อ เหี่ยว หน้า ชิด ตา ชุ่น ขอบ
 ขาว ของ ลูก ตา ให้ มี เลือด แดง ประตูดตา โต ตา โหล
 ลึก สังเกต หน้า ตูจดัง ว่า ผู้ ตก ใจ กลัว หน้า มอง ดู ว่า
 เปน ห่วง เหลียว พลิก อยู่ เสมอ บาง คน อุจจาระ ให้ ร่วง บาง
 คน ให้ มี อาการ อาเจียร ไม่ ผิด กับ อาการ ไวศ ปัจจุบัน ที่
 มาก น้อย ถ้า จะ พยุง ให้ เติบ ขา เพลีย เหมือน คน ป่วย
 หนัก ถ้า ขา แข็ง พอ จะ เติบ ได้ ให้ โซ เซ เอน ไป เอียง มา
 อาการ เหล่า นี้ สามารถ ปากฏ พร้อม กัน และ อาการ เกิด
 ขึ้น เกือบ เร็ว กว่า ที่ จะ กล่าว พรรณา ลำดับ มา ได้

ระยะเวลา อาการ ร้อน แห่ง กาย

ใน เวลา แรก ๆ ของ โรค อาการ ร้อน ดัง กล่าว มา แล้ว นั้น
 ปากแห้ง และ อาจ จะ สังเกต มา ได้ สัก วัน หนึ่ง แล้ว ให้
 มี ความ ร้อน แห่ง กาย กำเริบ ร้อน ตุงตุง ไฟ เกิด ขึ้น
 เร็ว ตมจ ต้วย ปวดท เพียง ๑๐๓-๑๐๔-๑๐๗ ตีกวี ทั้ง ให้
 ชีพจร กำเริบ และ หายใจ กำเริบ ต้วย ถ้า จะ สำผัส ผิว
 หนึ่ง ก็ แห้ง ร้อน หน้า บวม ชุ ๆ ตา ชุ่น โหล ลึก หู ไม่
 ได้ยิน ถนัด ลิ้น บวม มี ฝ้า ลอย เหลือง ติด ซึ่ง เกิด ต้วย
 ความ ร้อน จัด ไม่ ก็ ชั่ว โมง ลิ้น แห้ง แฉง ลอย เหลือง กลาย
 เปน สี ดำ สี น้ำ ตาล ความ กระหาย น้ำ จัด ความ อ่อน
 พับ เพียบ ลง เร็ว ชัน จะ พุด ก็ ไม่ อยากร พุด เพราะ เห็นอย
 ความ ฟั่น เฟือน แห่ง สติ กำเริบ ขึ้น ทุก ที่ สังเกต อาการ ว่า
 บาง คน บ่น พึมพำ พุด อือ ๆ อา ๆ บาง คน ตู กระสับ กระส่าย
 ตื่น รน บาง คน นอน ละเมอ เพ้อ กำล้ง ตา ชุ่น อยู่ ให้
 หยิบ ของ ที่ ฝัน เห็น ว่า ลอย หรือ หยิบ ตาม ฝ่า ฝ่า ที่ นอน
 ให้ ชัด เบา ทั้ง มี อาเจียน บ้าง บาง คน อูจระ ให้ ผูก
 หรือ ท้อง ร่วง ไม่ มี กำหนด ครั้น จะ สอน น้ำ ปัสสาวะ หรือ

ถ่าย ออก มา ได้ ก็ น้อย ฝ่าย ชีพจร ใน ชั้น แรก แรง เร็ว
 สำผัส ได้ ง่าย ครั้น ต่อ ไป อีก ไม่ ช้ำ อ่อน ลง เบา ลึก
 เร็ว ไม่ เสมอ จน จะ สำผัส ไม่ได้ เลย ใน อาการ ต่าง ๆ
 อย่าง ที่ กล่าว มา นี้ สันนิฐาน ได้ ว่า โรค นี้ ผิด กับ โรค อื่น
 กำหนด คือ มี.

๑ ความ ร้อน.

๒ ความ วิปทาศ แห่ง สมอ ผิด กับ สิวพัต โรค
 ปัจจุบัน อื่น.

อธิบายใน แผนก ความ ร้อน แห่ง กาย

คือ :— ชื้น ทำ เดียว เป็น ความ ร้อน ชนิด แรง ที่ ชื้น
 เร็ว ท้น ตา.

อธิบายใน แผนก ความ วิปริต แห่ง สมอ

คือ :— ความ เชื่อม ชิม มี มา เร็ว เกิน กว่า สมควร อาจ
 วิปริต จัด ได้ ใน วันที่ ๒ หรือ ที่ ๓ และ สำแดง อาการ ดัง
 ได้ กล่าว มา แล้ว นั้น.

กล่าว ด้วย อาการ แห่ง ระยะ ท่อลม อีก เถิบ

โดย ขรรพตา ๒ ใน ๓ คน หรือ ๔ ใน ๑๐ คน ที่ ป่วย

ด้วยโรคนี้ เกิดอาการประจำโรคนี้ คือ อักเสบ แห่ง ต่อม
ขาหนีบ เกิด ขึ้น รวด ภายใน ๒๔ ชั่วโมง หรือ จะ กำหนด
ได้ เพียง ลง อีก ว่า เกิด ขึ้น ใน ระหว่าง ชั่วโมง ที่ ๓ หรือ ที่ ๔
ภายหลัง มี ความ ร้อน แห่ง กาย จน ภายใน วันที่ ๕ แต่
จะ กำหนด ให้ เพียง ก็ คือ ต่อม อักเสบ ภายใน ๒๔ ชั่วโมง
สำแดง อาการ ประจำโรคนี้.

ตำบลด ที่ ต่อม อักเสบ

ใน ผู้ป่วย ๑๐๐ คน ประมาณ ๗๐ คน เป็น ต่อม ตาม
ขาหนีบ แรก บวม อักเสบ โดย มาก ต่อม ข้าง ซวา อักเสบ บ่อย
กว่า ข้าง ซ้าย จะ เป็น ๑ เม็ด หรือ หลาย เม็ด ใน จำพวก นี้
ก็ได้ ใน ๑๐๐ คน ต่อม ใน ช่อง รัก แว้ แรก บวม ไม่
ถึง ๒๐ คน แต่ ต่อม ซา กัน ไกร แรก บวม น้อย กว่า ๑๐๐ ละ
๑๐ คน ถ้า เป็น เด็ก ๆ ที่ ป่วย โดย มาก เป็น ต่อม ได้
ซา กัน ไกร ที่ แรก บวม นาน ๆ ถึง จะ พบ สัก ครั้ง หนึ่ง ว่า
ต่อม ท้อง ซ้อ เข้า บวม หรือ ต่อม ท้อง ซ้อ สดก บวม เพราะ
เช่น นั้น ต่อม ซาหนีบ เป็น ถิ่น จุลาน แห่ง ความ อักเสบ เพราะ
โรคนี้ บาง ที่ บวม แต่ เม็ด เดียว โดย มาก ผูก กัน เป็น

สาย อักเสบ กัน ทั้ง พวง บวม จน ตั้ง แต่ ขนาด เท่า ผล
 หนัก สด หรือ เท่า ไซ้ ห่าน จน เท่า กำปั้น โดย มาก
 ให้ ปวด จัด ให้ เบ่ง ตึง เขี่ยต ขยับ ซา ก็ ไม่ได้ หรือ
 บาง ที่ ต่อม เหล่า นั้น บวม แฉะ ไม่ได้ รู้ว่า ชัด ขวาง ประการ
 ไต ใน การ งอ เขี่ยต พับ ซา เพราะ เช่น นั้น ต้อง กำหนด
 ว่า ความ บวม แห่ง ต่อม จำพวก นี้ อาจ เป็น เครื่อง สังเกต
 ครั้ง แรก ซึ่ง จะ เป็น ที่ กำหนด ได้ ครั้น ว่า แรก บวม
 ใน ช่อง ซา หนีบ แล้ว อาจ บวม ได้ ใน ที่ อื่น ๆ ด้วย จึง ต้อง
 สันนิฐาน ใน ความ แรก บวม.

กล่าว ด้วย ขนาด ของ ฝี ที่ ซา หนีบ

โดย ธรรมดา ความ อักเสบ แห่ง ต่อม จำพวก นี้ ดำเนิน
 จาก เม็ด นี้ สู่ เม็ด อื่น จน ต่อมา ทั้ง พวง ไต นวม เป็น ฝี ใหญ่
 ขนาด กำปั้น หรือ บาง ที่ ไต เพียง เท่า พอง ไซ้ ห่าน หรือ
 บาง ที่ ลาม อักเสบ กว้าง จน ดู เหมือน ว่า เป็น ฝี ฝักบัว มี
 หลุม พรุน มี เนื้อ เปื่อย ยุ่ย มาก เศษ เนื้อ ขาด หลุด
 ร่วง เป็น ยวง เหนียว ออก มา ซึ่ง ว่า มี ลักษณะ เช่น ฝี ฝักบัว
 นั้น อาจ เป็น ขึ้น โดย จับ พลัน ผิด กับ นิสัย ของ ฝี ฝักบัว

ใน ที่ อื่น ๆ ความ ลาม ของ ฝี ฝี กบฏ เช่น นี้ เปน ที่ น่า
 อัศจรรย์ มาก เลย บรม สู่ อัน อยู่ ใกล้ เคียง จน มี เปน ถาน
 ใหญ่ แข็ง หนา ร้อน ปวด ตึง มาก เพียง จะ หยี้ด หรือ ชยบั
 ขา ก็ ไม่ได้.

กล่าว ด้วย แผล ข้ำ เลือด

ใน การ ที่ มี โลหิต ตก เปน อาการ สามัญ แห่ง โรค นี้
 มี ทั้ง เลือด กำเดา ออก จาก ปาก จาก กระเพาะ อาหาร หรือ
 จาก ปอด มี เจือ อุจจาระ และ มี สลภาวะ ออก มา แต่ โดย
 มาก ที่ สุด มี แผล ห่อ เลือด เปน สี น้ำ เงิน บ้าง น้ำ
 เงิน แก่ บ้าง สี แดง ๆ ดำ ๆ บ้าง ชนิด นี้ มี กระเจาย ได้ ทั่ว กาย
 บาง แห่ง ขนาด เท่า เม็ด ไข่ สาว บาง แห่ง เท่า เม็ด งา หรือ
 บาง แห่ง โต เท่า ฝ่า มือ เปน จุด แห่ง ๆ เรี่ย ราย ไป หรือ
 เปน แผล แห่ง ละ แห่ง ไป โต เท่า ฝ่า มือ มี ตาม ส่วน เป็ด
 แผล แห่ง กาย โดย มาก มี น้อย ใน ร่ม เสื้อ ผ้า แต่ มัก
 จะ มี ถึ ตาม ขอบ แผล เปื่อย ที่ มี อยู่ แต่ เดิม หรือ รอย
 กัด แห่ง สัตว์ อยุ หรือ เปน แผล เริ่ม แรก แห่ง เชื้อ เข้า
 ใน ที่ เหล่านี้ เปน สามัญ มี ห่อ เลือด หรือ แผล ข้ำ เลือด ปากฏ

เป็น จุด แห่ง ๆ ไป จุด บาง แห่ง เล็ก และ โต ต่าง กัน ถ้า
ปรากฏ โลหิต ข้ำ เป็น แผล ใหญ่ ทั้ง โลหิต ออก จาก ะวัยระ
ภายใน เช่น ปอด หรือ กระเพาะ อาหาร ก็ ให้ พึง กำหนด ไว้
ล่วงหน้า ว่า เชื้อ นั้น สำแดง อาการ ตู หรือ บาง ที่มี จำเพาะ
แต่ อาการ เลือด กำเดา เท่า นี้ ก็ พอ ส่อ เตือน ใจ ว่า จง
ระวัง ให้ ดี สัตว์ อญ “ ซิกแนล ” สำแดง ความ ตู รุน
แรง ให้ เรา เห็น แล้ว จึง ควร คิด ป้อง กัน ตาม วิธี อัน สมควร.

กำหนด อาการ ความ ทุเลา

ใน ความ รุน แรง ฉับ พลัน ของ โรค นี้ ย่อม มี เกิด ขึ้น
เร็ว ฝ่าย อาการ สำแดง ความ ทุเลา ก็ ปรากฏ เร็ว ฉับ พลัน
เหมือน กัน.

อาการ ที่ แรก จะ กำหนด ความ ทุเลา นั้น คือ ความ ร้อน แห่ง กาย ลด

มี เฝือก ไทรม กาย อาการ คู่นี้ ปรากฏ ก่อน ที่ ต่อม ขา
หนีบ บวม ก็ ได้ หรือ ที่ หลัง ก็ ได้ ต่อ นั้น มา สังเกต ความ
ชุ่ม แห่ง ปาก คอ ลื่น อ่อน ลง ความ เร็ว แห่ง ชีพจร ลด กำลัง
ของ ความ เต็ม แห่ง ชีพจร สำคัญ ว่า ดี ขึ้น ความ พ้น เพื่อน

แห่ง สติ ทุเลา ถึง กระนั้น แผล บวม แห่ง ขา หนีบ คง ทวี
 ขึ้น แผล บวม นั้น โต เร็ว สุก เร็ว นุ่ม ลง มาก จน
 ใน ๒-๓ วัน โดยไม่ได้ผ่า ก็แตกเอง มีหนอง มาก กลิ่น
 จัด เศษ เนื้อ หลุด เปน ยวง ก้อน เหนียว ไหล ออก มาก
 สำแดง ลักษณะ แห่ง ฝี ใหญ่ อัน แปลก ขรรพดา โดย ห่าง ๆ
 การ เกิด เปน หนอง ใน ฝี นั้น ถ้า ชั่ว ๒๐-๒๕ วัน ก็ ได้ บาง
 ที่ ถาน ฝี ใน ขา หนีบ เลย เกือบ ยวบ เรียบ หาย กลาย เปน
 ปกติ ไม่ได้ เกิด หนอง ขึ้น จึง สำแดง ๒ กิริยา ที่
 ต่อมา ชนิด นี้ ดำเนิน แต่ ชนิด ที่ ว่า ไม่แตก หนอง นั้น มี
 อยู่ แต่ น้อย ครั้ง ที่ สุด เพราะ เช่น นั้น ควร กำหนด ได้ ว่า ฝี
 แตก, หนอง ออก, ได้ เร็ว ยิ่ง ดี.

อาการ กำหนด ความ หาย ทุเลา มี ขึ้น ใน ระหว่าง วันที่ ๖-๘
 หรือ ที่ ๑๐ นาน ๆ จะมี สัก ครั้ง ๑ ที่ ไวก คง อยู่ ได้ จน วัน
 ที่ ๑๔ หรือ วันที่ ๒๐ ถ้า โดย จะ ทน อยู่ ได้ นาน ถึง เพียง นี้
 ควร ที่ จะ กำหนด ว่า หาย สนิท ได้ แม้น อาการ อื่น ๆ จะ
 ทุเลา แผล อัน เปน ผล ของ ความ อักเสบ แห่ง ไวก นี้ กว่า
 จะ หาย ได้ ยาก ที่ สุด ข้ำ ที่ สุด ตั้ง เดือน กว่า จะ หาย

จึง เป็น พยาน อีก ประการ หนึ่ง ว่า แผล ฝี แห่ง โรค นี้ เป็น
 ฝี ผิด ธรรมดา ๆ ของ โรค นี้ หาย ช้ำ และ ยาก กลาย เป็น
 เรื้อรัง ไป.

แม้ ว่า โดย ได้ ปรมิบัติ ประคับ ประคอง เต็ม กำลัง
 ผู้ป่วย นั้น ย่าง เข้า ใน ความ ทุเลา ได้ แล้ว บาง ครั้ง หาย
 ได้ เร็ว แต่ โดย มาก เรื้อรัง ช้ำ นาน ยืด ยาว มาก
 ประกอบ ไป ด้วย แผล เปื่อย อัน ไม่ รู้จัก หาย และ สรรพโรค
 แทรก ซ้อน ขึ้น ต่อ ภายหลัง และ กว่า กาย จะ เข้า ใน หลัก
 สูตร แห่ง ความ ปกติ ได้ ก็ นาน.

กำหนด กาด มรณะ

โดย โรค นี้ มี พิศม์ จัด ผู้ป่วย อาจ ลื่น ชีวิต ได้ ไม่
 มี กำหนด ว่า เวลา ไหน แต่ โดย มาก มัก ถึง แก่ กรรม
 ใน ระหว่าง วันที่ ๓-๕ สำแดง อาการ ละเหี่ย เพลีย ที่ ยิ่ง พบ
 เพียบ หนัก ลง หัวใจ อ่อน ลง ความ พ้น เพื่อน แห่ง
 สติ กำเริบ โลหิต ออก จาก อวัยวะ ก็ได้ เหล่า นี้ เป็น
 อาการ สำแดง ความ มรณ ปัจจุบัน ถ้า เรื้อรัง ไป ได้ อาจ
 ตาย เพราะ ความ เปื่อย หนำ จัด แห่ง เนื้อ หนัง หรือ ความ

ร้อน แห้ง กาย มี ไร้ รัง อ่อน ลง เปื่อย เพลี้ย ลง ทั้ง
มี โลหิต ตก ด้วย เหล่า นี้ เป็น อาการ กำหนด ความ มรณะ.

กำหนด จำนวน ผู้ตาย

จำนวน ผู้ตาย ใน ตำบล ต่าง ๆ เพราะ โรค นี้ ฆิต กัน มาก
แต่ โดย มาก ตาย ๑๐๐ ถึง ๖๐ คน ที่ ขึ้น จน ๑๐๐ ถึง ๕๕
คน ซึ่ง กำหนด เช่น นี้ จะ เคลื่อน คลาด บ้าง เพราะ บาง
ที่ อาจ จะมี โรค ชนิด ไม่ รุน แรง หาย ได้ มาก หรือ ที่ อาจ ไร้ย
และ กิริยา ประพฤติ ของ ผู้ป่วย ช่วย ให้ หาย ได้ มาก กว่า
ที่ ตาย เป็น ต้น ว่า ความ ประณีต ของ ผู้ป่วย แข็ง แรง
อากาศ และ ที่ อยู่ ของ ผู้ป่วย นั้น สอาด และ ผู้ นั้น ได้ รับประทาน
เชื้อ แต่ น้อย เหล่า นี้ ย่อม เป็น เหตุ ช่วย ให้ หาย มาก และ
ตาย น้อย.

ใน การ กำหนด จำนวน ผู้ตาย ด้วย โรค นี้ ใน เมือง
สองงก พอ เป็น อุทธรณ์ ได้ คือ ใน ชนิด ต่าง ๆ ของ
พลเมือง นั้น พวก จีน อัน เป็น ชนิด คน ที่ ไม่ ใคร จะ ได้
ประกอบ การ อาบ น้ำ มัก จะ สวม เสื้อ โสรม มัก จะ อยู่
เบียด ยัด เยียด กัน ใน เรือน อบ อ้าว อาหาร ที่ รับประทาน

ไม่ใช่ของสมควร จะ กิน ดิบ, ห้าม, แข็ง, และ เมื่อ
เจ็บ ใคร จะมี ผู้พยาบาล ใน พลเมือง ที่เจ็บ จำพวก นี้
ตาย ประมาณ ๑๐๐ ถึง ๘๓ คน.

ใน พลเมือง จำพวก แรก ชาว ประเทศ อินเดีย ตาย
ประมาณ ๑๐๐ ถึง ๗๗ คน.

ใน พลเมือง ที่ เปน ชาว ยี่ปุ่น ตาย ประมาณ ๑๐๐ ถึง
๖๐ คน.

ฝ่าย ชาว ต่าง ประเทศ ชนิด เลว ยาก จน ตาย ประมาณ
๑๐๐ ถึง ๑๘-๑๙ คน ถ้า เปน คน มี อัน จะ กิน ไข่ พอ สมควร
เพื่อ ตอบ แทน ค่า ยา และ ผู้พยาบาล ได้ จำนวน ที่ ตาย
นั้น น้อย กว่า ๑๐๐ ถึง ๑๐ คน จึง สำแดง ชนิด พลเมือง ที่
ตาย มาก และ ที่ ตาย น้อย เช่น นี้ พึง ให้ เปน ที่ กำหนด
ใน ปัจจุบัน นี้ ได้ เหมือน กัน และ สำแดง ว่า พลเมือง ประเภท
ใด ที่ ตาย กัน มาก ๆ

กำหนด อาการ ที่ ชั่ว ถึง โรค นี้

ใน เมื่อ ไต ที่ มี โรค นี้ ไกล เคียง และ ใคร จะ ป่วย
ปรากฏ ความ ร้อน แห้ง กาย ไม่ ลด ทั้ง ปวด ๆ เจ็บ ๆ ตาม

ตำบล ห้อ พับ ต่าง ๆ ควร รู้ สึก คร้าม ใจ ว่า ชยบ จะ เปน
 โฉน นี้ และ ความ ร้อน ขึ้น สูง เจื่อ อาการ คลั่ง บ้า สติ
 ฟั่น เฟือน ก็ ให้ กำหนด ได้ แน่ ลง อีก ถ้า จะ ให้ แน่
 ที่ สุด ต้อง เก็บ เชื้อ จาก ผู้นั้น มา เพาะ ปลูก ด้วย ใช้น้ำมัน
 มะพร้าว เลี้ยง ตาม วิธี อัน สมควร แล้ว ชัณสูตร ตาม แบบ
 อย่าง ของ เขา หรือ จะ ส่อง ด้วย กล้อง ขยาย รูป เมื่อ
 เห็น ได้ แล้ว รู้ สึก เทียง มัน คง ได้ จึง ลำดับ วิธี สันนิฐาน
 เปน ๓ ชั้น ได้ ดัง นี้ โดย มาก กำหนด ตาม วิธี ความ ร้อน
 แห่ง กาย อย่าง คง ซึ่ง ผิด กับ ความ ร้อน ชนิด อื่น เปน
 อาการ ใช้ ผิด ขวมตา ถ้า เช่น นี้ มี เมื่อ ไต พัง สังกต และ
 พิเคราะห์ ดู โดย ดี ปฏิบัติ โดย เร็ว และ ห้าม กัน มิ ให้ คน อื่น
 ปะปน เลย.

วิธี รักษา โรคนี้ แบ่งได้เป็น ๒ แผนก
แผนกที่ ๑ คือ รักษา เมื่อเกิดขึ้นแล้วปรากฏ อาการ
แผนกที่ ๒ คือ รักษา ไม่ให้แพร่ หาดาย

ใน ลำดับ นี้ จะ อธิบาย แผนก ที่ ๑ คือ วิธี รักษา เมื่อ
เกิด ขึ้น แล้ว ซึ่ง กล่าว มา แล้ว เรื่อง อากาณ อัน ปากฏ นั้น
มี ปากฏ ว่า ละ เหยีย เพลีย เร็ว กำลัง กาย พับ เฝียบ เร็ว
เพราะ เช่น นั้น ใน เมื่อ รักษา ควร ใช้ สรรพวิธี บำรุง กำลัง ห้าม
ใน ยา ชนิด ที่ ระบุ กำลัง แห่ง หัวใจ เปน ต้น มี แอ็กโกไนท์,
แอนตีเฟริน เปน ต้น ใช้ ยา อื่น ๆ บำรุง ทั้ง ได้ อธิบาย แล้ว ใน
ลักษณะ ของ โรค นี้ ว่า เปน โรค ฝาย น้ำ เหลือง คือ น้ำ เหลือง
เจือ เชื้อ อนุ เพราะ เช่น นี้ ควร ใช้ สรรพยา ชับ น้ำ เหลือง
บำรุง ต่อมา ต่าง ๆ เพื่อ จะได้ ถ่าย น้ำ เหลือง ไส้ ไควก ออก เร็ว
เพราะ เช่น นั้น มี บัญญัติ ไว้ ว่า ควร ใช้ ยา เบื้อง ต้น ดังนี้ คือ.

๑ ดี เกลือ.

๒ แคลโลแมล ให้ ฆ่า บ่อย ๆ มือ ละ มาก ๆ.

๓ เซลลูล์ เปน ยา ระวัง เชื้อ โสโครก ใน อาหาร.

๔ ซี ผึ่ง ปอท อ็อกไซด์ เหลือง ทา เคลือบ ตาม ขาหนีบ.

นอกจาก คำ แนะนำ ยา เบื้อง ต้น เหล่านี้ ต้อง ระวัง ยา
ระวัง เฉพาะ แต่ อาการ ที่ เกิด ขึ้น มี อาการ ความ ร้อน แห้ง กาย
เปน สำคัญ ที่ สุด โดย ใช้ น้ำ แข็ง ใส่ ถู ประคบ ตาม ศีรษะ
และ ต้น คอ หรือ จะ ใช้ น้ำ อุ่น ๆ ชุบ ผ้า ถู ทา หรือ
ประคบ ตาม กาย ใช้ ควินิน มือ ละ ๑๐-๑๕ เกรน ทิงเจอร์
วอร์เบ็ค มือ ละ ครั้ง เดียว จน ๑ เติวม โดย ตม ทุก ๑ ชั่วโมง
โดย ความ ร้อน จัก ที่ สุด เห็น ควร จะ ใช้ ได้ ก็ ให้ ใช้ ฟีนาคีติน,
หรือ แอโคไนท์, แต่ โดย ประจ ะ ระวัง ที่ สุด.

ใน การ ระบาย ท้อง ใช้ ดี เคลือบ มือ ละ มาก ๆ โดย
ละลาย อิม น้ำ แล้ว ให้ รับประทาน เปน มือ ๆ ไป ประสงค์ จะ
ให้ ชับ น้ำ เหลือง แต่ บาง ที่ ผู้ป่วย อาจ มี ท้อง ร่วง จัก
ถึง กระนั้น ต้อง ระวัง คุม ระวัง ระบาย ใช้ มอร์ฟีน ชนิด เม็ด
และ กวด ไฮโดรซีเอนิก ปน กัน บ้าง เปน เม็ด มี จำหน่าย ขาย
ใช้ เม็ด พรอน ผักกาด เปน ยา พอก นาถิ หรือ ยา พอก

เจือ ทิงเจอร์ ผื่น แล้วย ปืด ตาม น้ำ ท้อง เปน ยา คุม
อุจจาระ ร่วง.

ยา บำรุง กำลัง

- ๑ สตริกนิน gr. 1/60 กิน หรือ จะ ใช้ ชีด ต้วย เข้ม
กลวง ประสงค์ จะ ได้ ออก ฤทธิ์ เร็ว.
- ๒ แอทโทรปีน gr. 1/50 ชีด ต้วย เข้ม กลวง หรือ
จะ ใช้ เม็ด ชนิด ที่ เจือ มอร์ฟีน ปน กัน ชีด ก็ได้.
- ๓ สปริตแอมโมเนีย หอม มือ ละ $m \times \times \times - 60$
- ๔ สปริตต่อเทอร์ไนโทรต ครึ่ง แตรม ที่ จน ได้ ๑ แตรม.
- ๕ ดิยทาติช รับประทาน $m \times \times$ แล ดิยทาติช gr. 1/20 ชีด
แพทย์ บาง คน นิยม ว่า ควร บัญญัติ ให้ รับประทาน
สตริกนิน ตาม มือ และ เวลา สมควร ตลอด เวลา ที่ ป่วย เปน โรค
“ เฟลก ” นั้น ถือ กัน ว่า ทุน กำลัง และ ชู อวัยวะ ต่าง ๆ
ให้ สู้ กับ ผล ของ เชื้อ นั้น จน กว่า เวลา จะ ชับ ถ่าย ออก ได้.

ยา ระวัง เชื้อ ประมาณ ตาม ลำ ไส้

- ใช้ เซลอลล์ เจือ ยา สมาน ท้อง มือ ละ ๓๐ แกรน ทุก
๔ ชั่วโมง ไป เพื่อ ระวัง กระสับ กระส่าย มี มอร์ฟีน เปน ต้น ใน

๓๗

ชั้น แรก ฉีด ครั้ง ละ เกวณ 1/6- ค่อย ทั่ว ตาม ความ ประสงค์
จน ฉีด ครั้ง ละ ครั้ง เกวณ ครั้ง ได้ ฤทธิ์ ของ มอร์ฟีน นั้น
แล้ว ก็ ให้ ฉีด แต่ ครั้ง ละ เศษ ๑ ใน ส่วน ๘ ของ เกวณ.

หรือ ใช้ ไฮโอสซีน Hyoscine gr 1/120- ทั่ว จน
ได้ gr 1/80

โคลแลก ไฮเดรต มือ ละ gr 20

ต่าง โบรไมด์ รับประทาน gr 30 ทุก ๓ ชั่วโมง.

ใน เมื่อ ผู้ป่วย ทอด หน้า ลง ให้ สรรพยา ฉีด บำรุง
กำลัง ทั้ง สมอง ทวาร หน้า ทั้ง ให้ ตาม ประสงค์ จะ ให้
บำรุง ไว้ กว่า โทษ ของ เชื้อ จะได้ ชับ ออก และ ผู้ป่วย
ทุเลา ขึ้น ได้ แม้ ว่า อาหาร ไม่ได้ รับประทาน เลย ก็ อย่า
เป็น ห่วง หน้า ใจ ใช้ ส่วน แต่ ยา บำรุง พอ จะได้ พ้น ระยะเวลา
เอกพิศม์ กว่า จะได้ ใช้ อาหาร ต่อ ที่ หลัง.

ยา ปิด ตาม แผล ต่อม อักเสบ

เอกซเตรก แบลาดอนนา

กลีเซอริน พอ สมควร ประสม เป็น ซี ผึง ทา ผ้ ปิด

๒ ซี ผึง ปรอท ทา ผ้ ปิด

๓ อุเคนตัม แอโกไนท์ ทา ผ้า ปิด
 ใน เมื่อ สังเกต ว่า บวม เร็ว ร้อน จัด ควร เปลี่ยน วิธี
 ใช้ ยา พอก เจือ ผืน เจือ แอโกไนท์ หรือ แผลตาตอนนา
 ผา ได้ ยิง เร็ว ยิง ดี ระเบิด เอา น้ำ เหลือง เจือ เชื้อ ออก
 ให้ ได้ เร็ว ๆ แล้ว ปรมนิบัติ แผล ตาม วิธี อัน สมควร โดย
 ใช้ ล้าง และ ใส่ ผ้า สำลี ให้ หมั่น ล้าง ซ้ำระ แผล ซึ่ง
 วิธี ๑ ให้ น้ำ เหลือง ออก เพราะ เช่น นั้น ผา ได้ ยิง เร็ว เห็น ว่า
 ยิง ดี ฝ่าย เวลา สมควร ให้ อาหาร ชู ก็ ควร ใช้ ทั้ง บำรุง
 กำลัง พอ ให้ พ้น ระยะเวลา เอกพิศม์ นั้น ได้ แล้ว คง จะ ทูเลา
 ได้ เปน แน่ เช่น นี้ เปน ยา และ วิธี รักษา เมื่อ เกิด ขึ้น แล้ว.

กล่าว ด้วย วิธี รักษา กาฬโรค เพศ

โดย ใช้ น้ำ เหลือง โลหิต ชืด

โดย ความ จำเริญ แห่ง การ บำบัด โรค มี วิธี ชืด น้ำ
 เหลือง แห่ง โลหิต อัน เจือ ของ ซึ่ง อาจ ระวัง ผล แห่ง เชื้อ อนุ
 ใน กาย ของ ผู้นั้น ได้ เช่น นี้ วิธี ใช้ ชืด น้ำ เหลือง ระวัง
 กาฬโรค ก็ได้ มี แบบ อยู่ หลาย อย่าง ตาม แพทย์
 นักปราชญ์ ผู้ เปน คน คิด สืบ เสาะ และ ทด ลอง ความ

ประสงค์ในการใช้น้ำเหลืองฉีดเช่นนี้ คือให้เอาเชื้อ
 อนุของกาฬโรคมาปลูกลงไว้กับหุ่นแข็งไว้ที่อุ้งมือ
 ของสมควรเพื่อจะเลี้ยงเชื้อนั้น กว่าจะครบเวลาสมควร
 ให้งอกเจริญแข็งแรงพอสมควร แล้วเอามาอังความร้อน
 เพียง ๕๕ องศา “เซนติเกรด” ให้ได้ชั่วโมง ๑ แล้ว
 เอามาฉีดตามขนาดสมควร เข้ากายของกระต่ายใน ๑๕
 วัน ฉีด ๓-๔ ครั้ง โดยวิธีเช่นนี้ อาจป้องกันให้โลหิต
 ของกระต่ายนั้น ไม่ให้แพ้แก่เชื้ออนุของกาฬโรค ใน
 การที่ใช้น้ำเหลืองฉีดเช่นนี้ ประสงค์จะทดลองต่อไป
 ว่า นำเชื้ออนุอย่างตุของกาฬโรคฉีดเข้าไปในสัตว์ตัว
 หนึ่ง แล้วต่อไปอีก ๑๒ ชั่วโมง ฉีดน้ำยาถอนพิษ
 ของเชื้อกาฬโรคนั้น ตามเวลาและตามมืออันสมควร
 ก็รู้โดยผลว่า สัตว์ตัวนั้นไม่ปรากฏอาการว่ากาฬโรค แต่
 พอได้เวลาสมควรก็หายปกติ จากการทดลองด้วย
 กระต่าย เขาใช้ม้าและหนูใหญ่หนูเล็ก เอามาเพื่อ
 เปนเครื่องขัณสูตรทดลองเห็นว่า การฉีดน้ำเหลืองแห่ง
 โลหิต อาจสำเร็จประโยชน์ทั้งกลบผลเชื้อกาฬโรค และ

ช่วย รักษา ใน วิธี อื่น ๆ ให้ สัตว์ นั้น หาย จาก การ ทด ลอง ด้วย
 สัตว์ ชั้น ต่ำ ๆ สัตว์ มนุษย์ อัน เปน สัตว์ ตระกูล สูง ก็ได้ ผล
 ดี หลาย อย่าง ใน การ ใช้ น้ำ เหลือง โดहित ฉีด กัน กาฬ โรค
 เช่น ใน เมื่อ เกิด โรค ทำ นี้ ใน ประเทศ จีน ใน ๒๖ คน ที่
 ใช้ น้ำ เหลือง ฉีด มี รายงาน รับ รอง ว่า ๒๔ คน หาย เปน
 ประกติ แต่ ครั้น มา ใช้ วิธี ฉีด อย่าง นี้ ใน ประเทศ อินเดีย
 ผล อัน ดี ใน จำนวน ผู้ หาย ไม่ ปรากฏ ว่า มาก เท่า ใน ประเทศ
 อื่น ๆ เพราะ เช่น นี้ การ ฉีด น้ำ เหลือง กัน กาฬ โรค ยัง ทำ
 กัน อยู่ โดย แพร่ หลาย ช่วย ชีวิต คน ไว้ ได้ เปน อัน มาก แม้น
 ว่า ยัง ไม่ ศัก สิทธี สมควร ประเมินา แต่ ก็ ยัง ดี กว่า และ แน่
 กว่า วิธี รักษา ใน ทาง อื่น จึง หวัง ว่า ใน อีก ไม่ ช้า จะ
 ได้ ใช้ ฉีด น้ำ เหลือง ปราบ กัน กาฬ โรค ใน อาณาเขตร สยาม
 เพราะ เปน วิธี แน่ โดย ได้ ทด ลอง กัน ใน ที่ อื่น ๆ มา แล้ว.

ลำดับ วิธี รักษา กาฬ โรค แพนก ที่ ๒

คือ รักษา มิ ให้ แพร่ หลาย โดยการ กัก คุม ผู้ ป่วย
 และ ล้อม ตาบล ที่ มี โรค นี้ เกิด ขึ้น.

กว่า การ เหล่า นี้ จะ สำเร็จ ไป ได้ ต้อง การ สิ่ง ๒ อย่าง

ที่ ๑ อำนาจ ความ ปกครอง พอ ที่ จะ สั่ง อย่างไร ให้ สำเร็จ
 อย่าง นั้น ที่ ๒ ว่า ทพฺพ์ สมบัติ พอ ที่ จะ ใช้ สรรย ใน น้า ที่
 ต่าง ๆ ใน วิธี ห้าม กัน ความ แพร่ หลาย ต้อง แบ่ง วิธี นี้
 ออก เป็น ๒ แผนก.

แผนก ที่ ๑ คือ การ กัก หรือ ล้อม หมู่ บ้าน หรือ ประชุม ชน.

แผนก ที่ ๒ คือ ข้อ ระวัง และ ความ ประพฤติ แห่ง
 เฉพาะ บุคคล ถ้า ๒ แผนก นี้ สำเร็จ ไป ได้ ก็ อาจ รับ รอง ว่า
 ห้าม กัน ความ แพร่ หลาย ได้.

ใน แผนก ที่ ๑ คือ วิธี ห้าม กัน ความ แพร่ หลาย แห่ง เชื้อ
 อยู่ ใน หมู่ บ้าน หรือ ที่ ประชุม ชน ทั้ง ปฏิบัติ วิธี ทำลาย
 เชื้อ อัน มี อยู่ ใน หมู่ บ้าน ประชุม ชน เหล่า นั้น กว่า
 ความ ประสงค์ ใน ข้อ นี้ จะ สำเร็จ ไป ได้ จำ เป็น ต้อง มี อำนาจ
 บัง การ ให้ สำเร็จ ไป ตาม ความ ประสงค์ เพราะ เช่น นี้ ควร
 ตรวจ ตรา ถิ่น ที่ สวพัต คน อัน จะ ออก จาก ที่ มี โรค
 อย่าง นี้ ก็ ดี ทั้ง กัก ห้าม ผู้อื่น ไม่ ให้ เข้า ไป มี สุม อยู่
 กับ ผู้ป่วย ใน ตำบล นั้น ๆ เพราะ เช่น นี้ ตาม สถาณ ก็ ดี
 ใน รถไฟ ก็ ดี หรือ ตาม ตำน เจ้า ธานี ต่าง ๆ ตาม ที่ พัก

พลตระเวน ต่าง ๆ ควร มี เจ้าพนักงาน สำหรับ ตรวจ ทั้ง บุคคล
แล ห่อ หรือ หีบ แห่ง ผู้เดิน ทาง นั้น ๆ ถ้า มี สิ่ง ซึ่ง สงสัย ว่า
ป่วย หรือ เช้า ของ เลื้อย ไข้ อัน มา จาก ตำบล ที่ มี โรค
อย่าง นี้ แล้ว ควร กัก ไว้ ไม่ ต่ำ กว่า ๗ วัน หรือ ๘ วัน
ได้ ก็ ดี ต้อง ล่วง ไป เสีย ก่อน กว่า จะ ปล่อย ไป นับ
ตั้งแต่วันที่ มี ผู้ตาย โดย สาเหตุ อากาโร ของ โรค นี้ นับ ตั้ง แต่
นั้น ไป ให้ ได้ ๘ วัน เป็น ดี แล้ว จึง ปล่อย ใน เวลา ซึ่ง
กัก เช่น นี้ จำ เป็น ต้อง มี ที่ พัก จำ เป็น ต้อง มี เสบียง
อาหาร เลี้ยง และ ยา สำหรับ บำบัด โดย จะ มี ผู้ป่วย เกิด
ขึ้น ใน เวลา ควบคุม คุณ นั้น เหล่า นี้ ควร มี เงิน กอง กลาง
เพื่อ รับ รอง เป็น ค่า ใช้ สรรพ.

ใน การ กัก ควบคุม เฉพาะ แต่ พลเมือง ชาว บ้าน ก็ ไม่ พอ
เชื่อ อนุญาต เหล่า นี้ เคลื่อน ที่ ได้ ใน เลื้อย ไข้ เคลื่อน ใช้ สรรพ
ทั้ง ตาม ชน แห่ง สัตว์ เลี้ยง แมว สุนัข มิใช่ แต่ เท่า นี้ มี พยาน
รับ รอง ว่า ไข้ ชนพุก เบาะ ที่ หลับ ที่ นอน อาจ เป็น ที่ ชุ่ม
ชื้น ของ เชื้อ อนุญาต เหล่า นี้ ได้ นาน เพราะ เช่น นี้ สารพัด
เครื่อง นุ่ง ห่ม ไข้ อัน มา จาก ผู้ป่วย หรือ อัน โสโครก โดย

กระทบ กับ ของ ถ่าย ที่ง จาก ผู้ป่วย หรือ เป็น เครื่อง ผ้า
 ม่าน มุ้ง พรม เสื้อ อัน มา จาก ห้อง ของ ผู้ป่วย และ ผู้
 ที่ ถึง แก่ กรรม ด้วย โรค นี้ สิ่ง เหล่า นี้ จำ เป็น ต้อง ไม่ เผา ไฟ
 ก็ ให้ ใส่ ใน หม้อ เหล็ก นึ่ง ด้วย ความ ร้อน อัน สมควร กว่า
 เชื้อ เหล่า นี้ จะ ตาย หมด เช่น นี้ เป็น การ สมควร ประพฤติ
 และ สำเร็จ ไป ได้ ใน ที่ อื่น ๆ ถ้า แล เป็น เรือ กำปั่น หรือ
 เรือ เดิน ตาม คลอง แม่ น้ำ ซึ่ง ออก จาก ตำบล มี โรค นี้
 เกิด คน เจ็บ ใน นั้น หรือ มี ผู้ ถึง แก่ กรรม ใน นั้น เรือ เหล่า
 นี้ ควร ต้อง ค้าง ใน ระหว่าง คุ่ม ซึ่ง กว่า จะ ควบ จัน แล เวลา ที่
 กำหนด ไว้ นั้น สาราพัด หนู แมลงสาบ ควร จะ ฆ่า หมด
 เครื่อง ใช้ สร้อย ใน กระบวน ผ้า ควร เช้า ใน หม้อ นึ่ง ให้ อบ
 ความ ร้อน จน เวลา สมควร ฝ่าย บุคคล ผู้ โดย สารา บรรดา
 ที่ สบาย ทุก อย่าง ให้ คุ่ม อยู่ ก่อน แต่ ผู้ป่วย ต้อง แยก
 เอา ไว้ ที่ อื่น อัน ห่าง ไกล ถ้า ผู้ป่วย นั้น ถึง แก่ กรรม ปราบกฎ
 อาการ โรค นี้ ต้อง กัก ทั้ง เรือ ทั้ง คน กว่า จะ ควบ ไม่ ต่ำ
 กว่า ๘ วัน ครั้น โรค นี้ ปราบกฎ ขึ้น ใน หมู่ บ้าน ไต ต้อง ตั้ง
 เจ้าพนักงาน เป็น ทหาร หรือ พลเรือน ล้อม บ้าน นั้น ห้าม

ทุก คน ที่ จะ เข้า หรือ ออก จาก บ้าน หรือ ตำบล นั้น จัด
 เฉพาะ บ้าน นั้น เหมือน ที่ พัก ผู้ป่วย ชั่ว คราว จะ ตาย หรือ
 หาย ก็ ดี ต้อง ข้าราชการ ล้าง ประพรม ด้วย น้ำ ยา กลบ
 กลิ่น ที่ ลุ่ม ฉ่ำแฉะ ได้ ทุน ใช้ ปูน ขาว โรย เครื่อง ใช้
 สร้อย ผ้า นุ่ง ห่ม มุ้ง พูก โดย จะ กระทบ ผู้ป่วย หรือ ใส่
 โครก ด้วย อุจจาระ เหล่า นี้ ลง กระทะ เหล็ก ราว น้ำ มัน กำ
 แล้ว เผาไฟ ตาม เรือน รัน พื้น ปาก ฝา ใช้ ผ้า ชุบ น้ำ
 ยา ถู พรหม พ่น โดย โชก เปิด ช่อง ใน หลัง คา ให้ แดด ส่อง
 หรือ รื้อ หลังคา แถบ หนึ่ง ย้าย ครอบ ครัว ไป อยู่ ชั่ว คราว
 ใน ที่ อื่น หรือ ยก พื้น ให้ สูง จาก ดิน ฝาย ศพ ควร ฝัง
 ไม่ ตื้น กว่า ๔ ศอก หรือ เผา ฝาย ผู้ พยาบาล ผู้ ที่ นำ จะ
 สงสัย ว่า จะ นำ เชื้อ โรค ควร ตรวจ ชัน สุตร อยู่ หลาย วัน
 อีก ชัน หนึ่ง เหมือน กัน ฝาย หนู แมลง ต่าง ๆ ย่อม หนี
 ตาม คน เพราะ เช่น นั้น อุนาย หลาย อย่าง ทั้ง ดัก ทั้ง ชิง
 รั้ว ลวด ซึ่ง มี ตา ถี ๆ มี หลัก ตอก ลวด ให้ อยู่ ขิด ดิน หรือ
 ใช้ สังกะสี ปัก เป็น รั้ว รอบ บ้าน ถ้า ตก ลง เผา กระพอม ทั้ง
 หลัง ควร เผา หนู ด้วย โดย ล้อม ไม่ ให้ หนี ได้ ก่อน ถ้า

และ กัก คุม คน ได้ แต่ หนู ปล่อย ให้ วิ่ง พลุ่ม พลุ่ม ขึ้น
ทำ รั้ง บน เพดาน มา กัด กิน ของ ใน ครัว หรือ ตาย ตาม รั้ง ใน
ซอก เรือน หมด จาก ตัว หนู ตาย เข้า ชน แมว ทั้ง จะ
ปล่อย ให้ สัตว์ เหล่า นี้ วิ่ง กระจุย กระจาย ไป ทั่ว หมู่ ทั่ว
บ้าน แล จะ กัก ฌาะ แต่ คน ก็ ไม่ มี ประโยชน์ ก็ มาก
น้อย เพราะ เช่น นั้น การ ต่อสู้ กับ ไรค์ นี้ ต้อง ทำ จัด
หนู กับ แมว ก่อน ทำลาย สัตว์ พวก นี้ ทั้ง กัก คุม ผู้
ป่วย และ ห้าม ไม่ ให้ ผู้ ป่วย หนี ไป เทียว เยี่ยม เยียน สู้ หา
กับ ผู้ เจ็บ ผู้ ป่วย เลย นอก จาก จำ เปน.

ควร ถือ ว่า การ ฆ่า สัตว์ เหล่า นี้ เปน การ จำ เปน เพราะ
ไม่ ใช่ว่า สัตว์ เหล่า นี้ ที่ ตาย ฝ่าย เดียว แต่ เปน บุตร หลาน
ของ เจ้า ของ บ้าน ที่ นำ กลัว จะ ตาย ด้วย เพราะ เช่น
นั้น ต้อง ตัดสิน ว่า จะ ควร ทำ อย่างไร ยอม ให้ สัตว์ เหล่า
นี้ นำ พา เชื้อ เข้า เลื่อ, พวม, พุก, หรือ จะ ประพฤติ การ ป้อง
กัน การ ปราม แห่ ความ พลุ่ม พลุ่ม ของ สัตว์ เหล่า นี้ จึง
ตั้ง เปน บัญญัติ ที่ ๑ ว่า การ ทำลาย สรรพ หนู, กระรอก, ตัว
ไร หมด ตาม สุนัข ตาม ไก่ เปน บัญญัติ ใหญ่ สำคัญ ที่ สุด.

บัญญัติ ที่ ๒ คือ ห้าม การ เท ถ่าย ของ ลง ใต้ ทุน ใน
ที่ เหล่า นี้ ปุณ ขาว หมด ไร่.

บัญญัติ ที่ ๓ สารพัด อูจระ ถ้ำ เจื่อ หนอง จาก ฝี่ เลื้อ
ผ้า ที่ ใช้ ต่าง ๆ ควร หมัก ลง กระทะ เหล็ก น้ำ มัน ฟ้าศ ไร่
แล้ว เมา เมา ผ้า อื่น ใหม่ มา ใช้.

บัญญัติ ที่ ๔ สังเกต เร็ว ๆ ว่า ผู้ป่วย เปน โรค นี้ หรือ ไม่
เมื่อ เปน แน่ แล้ว ห้าม คน อื่น ไม่ ให้ เข้า ใกล้ คบ คำ หรือ
สมาคม กับ หมู นั้น บ้าน นั้น หรือ คน นั้น.

บัญญัติ ที่ ๕ เว้น ทุก หลัง ที่ มี ผู้ป่วย ด้วย โรค นี้ ควร
ผู้อื่น จะ ไป ที่ อื่น เว้น แต่ ผู้ปฏิบัติ จำกัด คน ให้ น้อย ที่
สุด เปน ต้น ว่า ใน บ้าน ไต เกิด โรค นี้ ขึ้น จำกัด ผู้ปฏิบัติ
แต่ ๓ คน ลูก เด็ก ญาติ พี่ น้อง ไล่ ให้ ไป อยู่ ที่ อื่น ทั้ง
ให้ ปฏิบัติ และ ประพฤติ ตามแบบดังจะ กล่าว ต่อไป ชำรงหน้า.

เมื่อ ปฏิบัติ ตาม บัญญัติ ทั้ง ๕ ข้อ นี้ อาจ สำเร็จ ความ
ป้อง กัน แห่ง หมู บ้าน หรือ ประชุม ชน ต่อ ความ แพร่ หลาย
ของ โรค นี้ ได้ ซึ่ง รู้ กัน เช่น นี้ ก็ โดย ผล ที่ เกิด ขึ้น ใน
ตำบล อื่น ๆ ซึ่ง เขา ประพฤติ ใน ข้อ อัน นี้.

ลำดับ ข้อ แด การ ควร ประพฤติ
 แห่งเฉพาะคน ใน เมื่อ กาล ไรศ เกิด ขึ้น

๑ ควร ยก เว้น จาก การ เยี่ยม เยียน สมาคม หรือ เข้า
 ใน ตำบล หรือ สนิท กับ ผู้ที่ สง ใสย ว่า อยู่ ชิด ไรศ นี้.

๒ ห้าม ผู้ป่วย ควร เปิด เมย ทั้ง ลมอากาศ พัด ได้ สดวก
 ทั้ง สว่าง และ โปร่ง แล รักษา ความ สอาด ใน ทุก แพนก
 แห่ง การ หลับ นอน กิน แล ถ่าย เท.

๓ ผู้ เปน แพทย์ ก็ ดี ผู้ พยาบาล ก็ ดี ไม่ ควร อุ้ม
 หรือ ก้ม คว่อม ผู้ป่วย ยก เว้น แต่ เมื่อ จำเปน ต้อง ครั้ง ละ
 ประเดี๋ยว ๆ แล้วย ออก ไป ฉั่ง แดด กระพือ ผ้า เปลี่ยน เลื่อ.

๔ ระวัง ที่ สุด ใน สรรพ แผล เปื่อย แผล เกา ไรศ
 ผิง หนึ่ง แผล หนึ่ง ถลอก ตาม มือ ใน สรรพ แผล เหล่า นี้
 ใช้ น้ำ ยา ปิด กัน อากาศ เข้า เช่น ทิงเจอร์ ค่ายาน คอมเปานด์
 เตะ จั้ม แผล ใหญ่ เล็ก ทุก แห่ง ไป.

๕ หมัน ออก ตาก แดด หมัน นั้ง ใน ที่ อากาศ พัด โปร่ง
 หมัน อาบ น้ำ ถู ฟอก สะบู่ หมัน เปลี่ยน เลื่อ ผลัด ผ้า
 นุ่ง เลื่อ และ ผ้า ที่ ผลัด นั้น ให้ ฉั่ง แดด ไป พลง.

๖ โดย จำเป็น เข้า ห้อง ผู้เจ็บ อยู่แต่ ประเดี๋ยว หนึ่ง
ไม่ ควร นั่ง นอน พัก พิง อยู่ นาน นึก.

๗ การ ถู ฟอก ตั้ว ทั้ง ผม หนวด ด้วย สบู่ คาร์ บอลิก
และ สรรพ น้ำ ยา ต่าง ๆ เป็น การ ควร.

๘ สระพัด ผ้า เจือ หนอง ผ้า รอง อูจาระ ผ้า ห่ม
ผ้า รอง เบาะ ผ้า น้ำ มัน ควร แผ ทั้ง นั้น แล้ว หา ใหม่
มา เปลี่ยน.

๙ เมื่อ จะ รับประทาน อาหาร ล้าง มือ แคะ เล็บ ล้าง
หน้า เสีย ก่อน.

๑๐ หมั่น ระลึก ว่า เชื้อ โรค อาหาร เข้า สู่ ร่างกาย ได้ โดย
วิธี นั้น จึง หมั่น ใช้ น้ำ ยา บ้วน ปาก หมั่น ถู ฟัน.

๑๑ ใน ห้อง ที่ ผู้ป่วย อยู่ ควร ห้าม เป็น อัน ชาติ การ
หุง ต้ม ปิ้ง อาหาร แล นั่ง รับประทาน อาหาร ควร ตัด ห้าม
เด็ด ชาติ.

๑๒ ควร สวม ร้อง เท้า เสมอ ใช้ ฟอรัม ทหาร สนับ
แข้ง หรือ ใช้ ผ้า พัน แข้ง อย่าง พลตระเวน พัน ให้ เรียบ สนิท
จะ พัน ชั่ว คราว เวลา ที่ เยี่ยม ผู้ป่วย ก็ ได้ หรือ ชั่ว คราว

ตรวจ เรือน หี้อ เข้า ห้อง ของ ผู้ป่วย ก็ได้ โดย เครื่อง
ใช้ เหล่า นี้ มี ไว้ ๒-๓ สำหรับ ใช้ ผัด เปลี่ยน หมัน ตาก หรือ
ใช้ ถู ทำ ยาร ชนิด สักหลาด สรรพ ร้อง เท้า บู๊ต โดย
แต่ง กาย เช่น นี้ เข้า ออก จาก เรือน ผู้ป่วย ก็ ปราศจาก
อันตราย.

๑๓ ห้าม การ ตก ตกลง ความ เสีย สมอง สะติ ฟัน
เพื่อน ตก ตกลง ไป ควร ห้าม เต็ม ขาด รู้วิธี ป้อง กัน ควร
ประพฤติ ตลอด หน ทาง.

๑๔ ระวัง สรรพ แผล ใหญ่ เล็ก ยก เว้น จาก การ สดุด ทำ
การ เดิน เท้า เปล่า การ เข้า ออก สมาคม กับ ผู้ป่วย ควร
ยก เว้น ทั้งสิ้น.

ข้อ ประพฤติ และ ความ ระวัง ใน วิธี ต่าง ๆ เหล่า นี้ สามารถ
ห้าม กัน ได้ แล ปราบ เชื้อ อณู เหล่า นี้ ให้ ระวัง สิ้น สุด
ได้ เปน แน่.